IZDAJA ZA GORIŠKO IN BENEČIJO

PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto VIII. - Štev. 189 (2185) | Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. post. 1. gr. | TRST, torek 5. avgusta 1952 | Cena 20 lir

ČEMU KOPIČENJE OROŽJA V TRSTU?

NOVE NAJDBE OROŽJA na glavni pošti in v Miramarskem drevoredu

Pri študentu Claudiju Dominiju, italijanskem državljanu, je policija našla samokres in puško, na glavni pošti pa dva samokresa, ki so ga neznani krivci verjetno odložili po prvi najdbi v vili Doria - Danes začetek razprave proti Pucu Wurmbrandtu

Ravnatelj za javno varnost major G. Richardson obvešča, da je policija danes ob 7.50 izvršila preiskavo v stanovanju v Drevoredu Miramare 71. Pri preiskavi so policisti našli samokres znamke COLT 38 z nabojem, ki je bil skrit pod blazino in na drugem mestu puško znamke «Winchester» tipa 22 ter določeno količino streliva in nabojev, kot tudi dve bodali vrste «Comando». Vse orožje je v dobrem stanju. Oseba, ki biva v omenjenem stanovanju, 23-letni Domini Claudio, študent, italijanski državljan, je bila aretirana ter bo v kratkem izročena sodišču.

Danes ob 12.30 je policija dvignila na glavni tržaški pošti avtomatični samokres znamke «Browning» kalibra 675, nabit, ter samokres neznane znamke, prav tako v odličnem stanju, ter petnajst krogel; na podlagi poizvedb je policija dognala, da so omenjeno orožje odložile tam ena ali več neznanih oseb konec preteklega tedna. S preiskavo nadaljujejo.

* * *

Po najdbi orožja pred nekaj dnevi v vili predsednika tržaškega združenja industrijcev je torej spet prišlo na dan orožje, to pot kar na dveh krajih, pri nekem študentu, italijanskem državljanu, in na glavni pošti, kjer so neznanci odložili dva samokresa, zelo verjetno po prvem odkritju in po aretaciji nadobudneža Puca Wurmbrandta. «Neznanci», najbrž bližji sokrivci aretiranega, so se v prvem strahu, kot vse kaže, hoteli znebiti nevarne lastnine. Ne verjamemo, da bi najdba orožja v vili Doria nenadoma zbudilo slabo vest poljubnemu lastniku neprijavljenega orožja; mnogo bolj verjetno se nam zdi, da gre za človeka — ali ljudi —, ki so imeli razlog za bojazen, da bi aretirani Puc na policiji kaj preveč izpovedal. V tem primeru pa nimamo opravka z nedolžno zadevo, temveč za pravo organizacijo, ki skriva orožje z določenimi nameni.

Policija pravi, da se preiskava nadaljuje. Radovedni smo, ali bo svojo besedo tudi držala, kajti po dosedanji praksi — in zadnji primer naj bo pobeg zastraženega Venierja — smo morali ugotoviti izredno popustljivost, kadar gre za italijanske iredentiste.

V torek se bo pred vojaškim sodiščem za določanje narokov začel proces proti Pucu Wurmbrandtu in, kot kaže, še nekaterim sokrivcem. Zanima nas, kako globoko po sodišče poseglo v umazano ozadje te zadeve.

Stalne najdbe orožja v Trstu v zadnjem času in vse okoliščine kažejo, da gre za dobro pripravljeno organizacijo, katere niti vodijo v Italijo. Ni torej dovolj, da policija najde nekaj samokresov in pušk, temveč da do dna razišče ozadje, da ne prime samo neposrednih krivcev, temveč predvsem tiste, ki držijo v rokah niti te nevarne igre, in da v prvi vrsti razčisti glavno vprašanje, ki danes razburja tržaško prebivalstvo: čemu in s kakšnimi nameni to kopičenje orožja?

Kdo govori

Kakor je bilo pričakovati, so nove uredbe, ki jih je izdal komandant Vojne uprave Jugoslovanske ljudske armade jugoslovanske cone STO, dvignile v italijanskem šovinističnem in kominformovskem tiskanju obilo prahu. S temi uredbami so bile uvedene nekatere spremembe v zvezi z reorganizacijo uprave v jugoslovanski coni STO, kakršno zahteva sedanji dejanski položaj. Z razširitvijo nekaterih jugoslovanskih zakonov in utrost in demokratičnost v delu javnega ljudske oblasti in se poglobilo delavsko upravljanje gospodarstva v tej coni. Vse to pa gre v korist tamošnjega prebivalstva.

Da nove uredbe ne ugajajo šovinistom in kominformovcem, to pač razumemo. Smešno pri vsem tem pa je, da se celo glasniki palače Chigi, to je italijanskega zunanjega ministrstva sklicujejo na mirovno pogodbo z Italijo. Za ta primer imajo namreč ravno Italijani lep pregovor o tem, da ni primerno «govoriti o vrvi v hiši obešenca». Le kdo očita kršitev mirovne pogodbe! Ljudje, ki so že zdavnaj dejali, da zanje določbe te pogodbe sploh ne obstajajo in ponimajo zato nikake veljave, da ne sprejmejo vsiljenega «diktata»; ljudje, ki so takoj po ratifikaciji te pogodbe rovarili, da bi preprečili njeno izvajanje, se drznejo sedaj sklicevati na mirovno pogodbo!

Grof Sforza, bivši italijanski zunanji minister, je že v začetku leta 1948, ko so se še pogajali o imenovanju guverneja, začel diplomatsko akcijo, ki je kmalu nato privedla do zloglasne tristranske izjave, katera pomeni popolno nasprotje z mirovno pogodbo. Kmalu nato so kršili pogodbo s sklenitvijo carinskih finančnih in gospodarskih sporazumov marca in aprila istega leta. Kršitev je sledila kršitvi: Tržačanom niso priznali drža-vljanstva STO, marveč so jim v dokumente vpisali, da so italijanski državljani, na Trst so razširjali številne italijanske zakone, STO niso vrnili njegovega premoženja, ki bi mu pripadalo po mirovni pogodbi itd. Končno smo prišli do londonskih sklepov z ameriški coni STO. In kljub vsem tem kršitvam, kljub vsem naporom italijanske vlade in njenih tukajšnjih ekspozitov, da se vse STO priključi Italiji, medtem pa na vse načine onemogoči njegov gospodarski obstoj, so sedaj zabrenkali isti krogi na stru ne spoštovanja mirovne pogodbe, ki je zanje le krpa papirja. Jugoslavija pa naj bi na vse to mirno gledala in naj bi ne smela zaščititi svojih interesov na STO, zaščititi interesov našega ljudstva. Jugoslavija naj bi mirno gledala, kako italijanski imperialisti dejansko priključujejo to področje STO Italiji ter naj bi zaupno upravlja, ne storila ničesar, da bi preprečila Italiji uresničenje njenih pohlepov po našem ozemlju!

Rimski gospodje, ki bi se radi ravnali po pregovoru «Quod licet Jovi non licet bovi», bi morali razumeti, da prav oni nimajo nikake pravice, sklicevati se na mirovno pogodbo, saj so z dnevnim kršenjem mirovne pogodbe ustvarili na STO položaj, v katerem so zadnji ukrepi Vojne uprave JLA ne le razumljivi, temveč tudi nujni.

Tihomorska konferenca

HONOLULU, 4. — Danes se je v domu letalskih oficirjev v Kanache začela tihomorska konferenca, ki se je udeležujejo zunanji ministri ZDA, Avstralije in Nove Zelandije (ANZUS). V svojem otvoritvenem govoru je ameriški zunanji minister Dean Acheson zatrdil, da je namen te organizacije preprečevanje vojne in «element v vrsti akcij, s katerimi skupnost svobodnih narodov krepi mir ne le na tihomorskem področju, temveč tudi v ostalih delih sveta». Nato sta govorila avstralski zunanji minister Richard Casey in novozelandski zunanji minister Clifton Webb.

Nato se je konferenca nadaljevala za zaprtimi vrati. Izve se, da so se ministri dogovorili, da bo na dnevnem redu 1. organizacija sveta ANZUS; 2. odnosi z drugimi deželami in regionalnimi organizacijami in 3. proučevanje vprašanj, ki zanimajo vse tri dežele.

Vladna kriza na Holandskem traja že pet tednov

HAAG, 4. — Vladna kriza v Holandiji, ki traja že pet tednov, je danes dalje od rešitve kot kdaj koli. Tudi krščanski socialist dr. Louis Beel je vrnil mandat kraljici Julijani. Poprej je brezuspešno poskušal sestavljati vlado, dosedanji ministrski predsednik, socialist Willem Drees. Glavna težava je, zdi se, v razdelitvi ministrskih mest.

Kraljica Julijana je sklicala predsednika obeh zbornic in podpredsednika državnega sveta. Verjetno bodo jutri sporočili ime nove osebnosti, ki bo poskušala sestaviti vlado. Medtem Drees že pet tednov vodi vladne posle, čeprav je odstopil.

MONTREAL, 4. — Skrivnost sobotne eksplozije, ki je potresla del mesta, ne da bi povzročila kakšno škodo, še ni pojasnjena. Tresljaj, ki je sledil eksploziji, je bil tako kratkotrajen, da ga ni mogoče pripisati potresu, na drugi strani pa je zajel tako široko področje, da ne more biti posledica letala, ki bi prešlo «zvočni zid».

Mosadek diktator za šest mesecev

Poročilo o številu žrtev demonstracij 21. julija

TEHERAN, 4. — Ministrski predsednik Mosadek, ki je včeraj postal pravi diktator Perzije za šest mesecev, kolikor trajajo izredna pooblastila, ki mu jih je izglasoval parlament, je danes govoril po radiu ob obletnici iranske ustave. Dejal je, da je rešil vprašanje petroleja in da lahko Perzija slavi dan ustave «v ozračju notranje in zunanje zmage».

Pred tem je govoril šah in izrazil svoje zadovoljstvo zaradi razsodbe mednarodnega sodišča v Haagu. Poudaril je tudi potrebo spoštovanja ustave. Iranski senat je s 24 glasovi in 3 vzdržanimi sklenil predložiti senatni komisiji zakonski načrt o zaplembi premoženja bivšega ministrskega predsednika Chavama Es Sultaneha. Zbornica je pred kratkim ta zakon odobrila, senat pa je menil, da ne more takoj sklepati, ker gre za pravno vprašanje. Na drugi strani je senat pristal na nujno proceduro za razpravo o izrednih pooblastilih Mosadeku za šest mesecev.

Komisija, ki je preiskovala incidente, ki so se dogodili v Teheranu 21. julija, je danes predložila poročilo, iz katerega je razvidno, da je bilo takrat 27 mrtvih, 154 hudo ranjenih, 74 ranjenih od strelnega orožja, 370 ranjenih od bajonetov in 3 ranjeni «zaradi premikanja tankov».

Komisija dodaja, da poročilo ne upošteva žrtev, katerih trupel niso mogli najti. Zdi se tudi, da komisija tudi ni vključila v seznam mrtvih 48 žrtev, katerih trupla so postavili na mrtvaški oder v iranskem parlamentu v dneh po demonstracijah.

Včeraj je v mestu Ahvaz v Kuzistanu eksplodiralo 34 zabojev dinamita. Vzrok eksplozije ni znan, prav tako ne podrobnosti.

AMAN, 4. — Jordanska vlada se je odločila ukiniti zakon, ki dovoljuje jordanskim državljanom nositi naslove bej in paša.

Fran Barbalić

Smrt je neizprosna. Drug za drugim nas zapuščajo prijatelji in tovariši, ki so se borili z nami za naše narodne pravice v Slovenskem Primorju in Istri. Se se ni prerastel grob dr. Justa Pertota, ko se je raznesla žalostna vest, da sta skoro istočasno umrla v Moščeniški Dragi gozdarski svetnik v pokoju inž. Ante Ružič in v Zagrebu šolski nadzornik v pokoju Fran Barbalić.

Zemske ostanke Anteja Ružiča, ki bo ostal v večnem spominu vseh nekdanjih emigrantov po svojih nastopih in govorih na emigrantskih zborovanjih, so prepeljali v njegov rojstni kraj Matulje. Frana Barbalića pa so položili v zemljo na Mirogoju, kjer že počiva dr. Just Pertot.

Fran Barbalić je služboval kot učitelj v Istri in na Sušaku, potem pa pri Jugoslovanski akademiji v Zagrebu. Nevenljive zasluge si je pridobil s svojimi knjigami in s številnimi članki v raznih listih in revijah, ki so imeli vsi za predmet probleme našega naroda na Primorskem.

Gotovo najpomembnejša je njegova knjiga «Pučke škole u Istri», ki je izšla v Pulju ob koncu prve svetovne vojne in ki podaja izčrpen pregled našega šolstva. Šolsko vprašanje na Reki pa je leto dni pozneje obdelal v posebni knjižici «Jugoslaveni i školsko pitanje na Rijeci».

Podoben pregled verskih razmer na Primorskem podaja druga njegova knjiga «Vjerska sloboda Hrvata i Slovenaca u Istri, Trstu i Gorici», ki je izšla leta 1931 v Zagrebu. S tem problemom se ukvarja tudi knjiga «Proscription du slovène et du croate des écoles et des églises sous la domination italienne (1918 - 1943)», ki jo je pisal skupno z Ivom Mihovilovićem in ki jo je izdal Jadranski inštitut na Sušaku.

Prav do zadnjega pa je z izredno marljivostjo zbiral podatke o parlamentarnih volitvah v Istri in v Trstu. Nekaj izsledkov je objavil v razpravi «Prvi parlamentarni izbori u Istri 1848» v «Historičkem zborniku» za leto 1948 in v raznih listih. Ni pa dočakal, da bi zagledal natisnjen ostali obsežni del tako nabranega materiala.

Ko se je sedaj za vedno poslovil od nas, je gotovo najprimerneje, da pošiljamo za njim obljubo, da bo mlajša generacija nadaljevala delo, ki ga je on začel in da ga bo uspešno tudi dovedla do kraja.

L. Č.

NOV ČLANEK „BORBE" O SPLETKAH RIMSKIH IMPERIALISTOV

RIM NE KAŽE DOBRE VOLJE za rešitev tržaškega vprašanja

„Bilo bi pošteno, ko bi poiskali izhod iz zagate tisti, ki so odgovorni za stanje, ki je nastalo zaradi popuščanja italijanskemu imperializmu," poudarja „Borba" - Študija dr. Vogelnika o ogromnih izgubah Jugoslavije v zadnji vojni - Kipar Augustinčič bo izdelal spomenik pred palačo OZN

(Od našega dopisnika)

BEOGRAD, 4. — V zvezi s poizkusom Tambronija, ministra italijanske trgovske mornarice, na nedavni konferenci italijanskih ribičev, da rešitev čisto gospodarskih vprašanj kakor sklenitev italijansko-jugoslovanskega sporazuma o ribolovu, poveže s političnim vprašanjem rešitve vprašanja STO v smislu italijanskih zahtev, poudarja nočojšnja «Borba», da so to samo nove izsiljevalne metode italijanske diplomacije, ki ne glede na škodo, ki jo bo imela Italija od tega, odklanja vsak sporazum z Jugoslavijo razen takšnega, ki bi pomenil popoln sprejem italijanskih zahtev.

«Borba» naglaša, da je cilj rimskih oblastnikov, ki so na podlagi sklepov londonske konference začeli s postopno aneksijo cone A Svobodnega tržaškega ozemlja, da pridobijo za svojo borbo proti Jugoslaviji zahodni svet in da jo izolirajo, da bi jo prisilili, da sprejme njihove zahteve. List našteva izjave odgovornih italijanskih krogov o londonski konferenci in ugotavlja, da odgovornost za drznost sedanje Italije nosijo tisti, ki so popustili italijanskemu izsiljevanju in ki danes dovoljujejo intrigiranje v Trstu. «Zato nas čudi, poudarja «Borba», da se prav s te strani slišijo zadnje čase predlogi, ki od Jugoslavije zahtevajo, naj ona najde izhod iz sedanje situacije, kakor da je Jugoslavija odgovorna, da je prišlo do te situacije».

«Borba» poudarja, da je Jugoslavija pravočasno opozorila na posledice, ki bodo nastale zaradi popuščanja italijanskemu izsiljevanju. «Bilo bi pošteno, da poiščejo izhod iz zagate tisti, ki so odgovorni za tako stanje», pravi «Borba» in zaključuje, da je Jugoslavija pripravljena, prispevati k rešitvi tržaškega vprašanja, toda ne na račun njenih pravičnih in življenjskih interesov v Trstu, niti ne na račun prebivalstva Trsta, najmanj pa na račun našega življa. «Za tako rešitev je potrebna dobra volja z druge strani, toda ravnanje Rima in italijanskih emisarjev v Trstu nedvoumno dokazuje, da taka dobra volja ne obstaja»; pravi «Borba».

Po ocenitvi jugoslovanskega demografskega strokovnjaka dr. Adolfa Vogelnika znašajo izgube Jugoslavije v zadnji vojni dva milijona 854.000 oseb, in sicer 1 miljijon 707.000 moških in 1,147.000 žensk. Poleg enega milijona 814.000 direktnih izgub v vojni je Jugoslavija izgubila zaradi zmanjšane natalitete 440.000, zaradi emigracije Nemcev in ostalih narodnosti pa 640.000.

Podatki, ki jih objavlja dr. Vogelnik v svoji študiji, pokazujejo, da je Jugoslavija v zadnji vojni izgubila razmeroma mnogo več kot druge države in 12,2 skupnega prebivalstva, medtem ko je Velika Britanija izgubila 0,8 , Francija 1,4, Grčija 5,2, Nemčija 6,1, Italija 0,9 in Madžarska 4,7 .

30. julija ponoči je pribežal v Jugoslavijo podporočnik madžarske obveščevalne službe Ujhelyi Gyorsi.

Sinoči je odpotovala iz Pariza na obisk v Jugoslavijo skupina 90 jugoslovanskih izseljencev, iz departmanov Pas de Calais in Nord, večinoma rudarji, od katerih mnogi po dvajset in več let niso bili doma. Konec avgusta in v septembru bodo prispele nadaljnje skupine jugoslovanskih izseljencev.

Znanemu jugoslovanskemu kiparju Antunu Augustinčiču je bila zaupana izdelava spomenika ki bo stal pred palačo Združenih narodov v New Yorku in simbolično prikazal Združene narode. Po zamisli jugoslovanskega kiparja, ki je je odobril odbor ameriških arhitektov, bo spomenik predstavljal Amazonko na konju. Amazonka bo držala v eni roki globus, v drugi pa vejico miru. Spomenik, ki bo visok 13 metrov, bo vlit iz brona ter bo stal na kamnitem podstavku.

Organ romunske informbirojevske partije Skantea objavila uradno poročilo romunske agencije, da so na gradbišču kanala Donava-Črno morje odkrili saboterje. Med drugimi so aretirali šest vodečih inženirjev. Aretacije v vrstah partijskega in državnega aparata se nadaljujejo.

Po poročilih iz Bolgarije je prve dni julija ponoči v Sofiji zgorela tovarna parketov Pirkit. Aretirani so bili direktor, partijski in sindikalni sekretar pod obtožbo, da niso poskrbeli za varnost tovarne. Aretiran je bil tudi čuvaj tovarne, ki se je skušal obesiti.

B. B.

NOVI POSKUSI FRANCIJE da bi omajala tuniškega beja

V Tunis je odpotoval načelnik afriško-levantinskega oddelka zunanjega ministrstva Binoche, ki nosi posebno Auriolovo pismo za beja. Bej se pritožuje, da mu Francozi nočejo plačati apanaže

PARIZ, 4. — Danes je prišel v Tunis načelnik afriško-levantinskega oddelka francoskega zunanjega ministrstva, Binoche, ki nosi posebno poslanico predsednika francoske republike tuniškemu beju. V poslanici poziva Auriol beja, naj čim prej sprejme francoski načrt reform.

Po vesteh iz dobro obveščenih krogov ponavlja poslanica francosko stališče in poudarja, da bo vsak bejev protipredlog odklonjen.

Po istih virih bo Binoche ostal v Tunisu tri dni in se v tem času razgovarjal s francoskimi in ameriškimi predstavniki in skušal doseči, da bi bej čim prej sprejel francoski načrt reform. Ob svojem prihodu je Binoche, ki ga imajo za enega izmed najboljših francoskih izvedencev za severnoafriška vprašanja, izjavil, da namerava Francija vztrajati pri odločnem stališču v sporu s tuniškim bejem. Dodal je, da se Francija točno drži določil bardske pogodbe od 8. junija 1883, po kateri je takratni tuniški bej obljubil, da bo «izvedel one upravne, sodne in finančne reforme, ki bi se Franciji zdele primerne».

V bejevi palači pa zatrjujejo, da francoska generalna rezidenca ni zaprosila za jutri za nobeno avdienco. Verjetno se bo Binoche najprej posvetoval z generalnim rezidentom Hautecloqueom, predno bo obiskal beja.

V dobro obveščenih tuniških krogih trdijo, da je bej poslal predsedniku Auriolu protestno pismo, v katerem se pritožuje, da so francoske oblasti zadržale njegovo apanažo, da bi ga s tem prisilile, naj podpiše načrt reform.

Kratke vesti

DUNAJ, 4. — Okrog 20 km od Dunaja je na postaji Hoheheimkirchen iztiril ekspresni vlak Dunaj — Paris, pri čemer je bil en železničar mrtev, 8 potnikov pa ranjenih. Vlak je verjetno iztiril zaradi prevelike brzine. Večina potnikov so bili romarji, namenjeni v Lurd.

★

WACO (Texas), 4. — V bližini Wacoa sta trčila dva avtobusa, pri čemer se je eden vnel. Po prvih vesteh je najmanj 28 mrtvih. Iz gorečega avtobusa se je rešila ena oseba.

★

BUENOS AIRES, 4. — Argentinska zvezna policija se je odločila, da bo na čast Evi Peron vsak večer molčala po eno minuto. V ta namen bo policijski radio vsak večer ob 20,25, to je ob uri Evitine smrti, opozoril s sireno vse policaje na komisariatih in v vojašnicah po vsej Argentini, naj vstanejo in nekoliko pomolčijo. Prihodnjo soboto bodo argentinski delavci z velikansko baklado počastili spomin pokojne Peronove žene.

★

RIVA TRIGOSO, 4. — O nenavadni nezgodi poročajo iz Rive, kjer so ribiči potegnili iz morja v čoln morskega psa, težkega okrog 100 kg. Toda morski pes je bil tudi v čolnu še toliko pri moči, da je zgrabil za stegno enega izmed ribičev in znova pljuskniil v morje ter pobegnil. Nesrečnemu ribiču so morali raztrgano stegno zašiti z 12 šivi.

★

HAAG, 4. — Sovjetsko poslaništvo v Haagu je zahtevalo, naj uprava ladjedelnice v Schiedanu zabrani novinarjem, da bi se približali ruski ladji «Korzakov», ki jo tam popravljajo od petka.

Šolski pouk v SZ

MOSKVA, 4. — «Pravda» se danes ukvarja s pomanjkljivostmi in nemarnostjo učiteljstva v osnovnih in višjih šolah ter zvrača krivdo za te neprilike v prvi vrsti na pedagoško akademijo. «Pravda» poziva tamšnji zavod, «naj temeljito izboljša» metode pri ustvarjanju učiteljskega in profesorskega kadra izključno na marksistični podlagi in naj čimbolj razširja med učiteljskim zborom Stalinova dela, da bo tako dvignila ideološko raven pouka.

Vafdisti se pripravljajo na notranje „čiščenje"

Okrepitev ali razkol v stranki? Ugibanja v Londonu in Washingtonu o stališču nove vlade do načrtov za poveljstvo za Srednji vzhod

KAIRO, 4. — Voditelj vafdistične stranke in bivši ministrski predsednik Mustafa el Nahas je odpotoval v Aleksandrijo, kjer bo predsedoval seji strankinega vodstva, na kateri bodo razpravljali o «čiščenju» v stranki, ki ga je zahteval general Nagib in ki ga terjajo tudi številni člani stranke. V Aleksandrijo je odpotoval tudi Serag El Din, ki ga imajo za sivo eminenco stranke in kateremu velja največ obtožb zaradi korupcije.

Vafdistični listi opisujejo aleksandrijsko zborovanje kot «razčiščevalno akcijo», iz katere bo stranka izšla okrepljena. Vafdistom nasprotni listi pa zatrjujejo, da se bo stranka verjetno razcepila, ker najbolj kompromitirani voditelji ne bodo hoteli pustiti svojih pozicij.

Ministrski predsednik Maher je sporočil, da bo začel izvajati «novo gospodarsko politiko», ki naj zniža življenjske stroške. Izjavil je, da bodo cene najnujnejšim življenjskim potrebščinam znižane in da jih bo odslej vlada nadzirala.

Govorijo, da bo imel Maher jutri važen govor, v katerem se bo tudi dotaknil vprašanja izvolitve novega parlamenta. Govoril bo po zaprisegi treh članov namestniškega sveta, ki jih je v soboto imenovala vlada.

Medtem se v Londonu in Washingtonu vedno bolj ukvarjajo z vprašanjem, kakšno stališče bo zavzela nova egiptovska vlada do načrtov za ustanovitev poveljstva za Srednji vzhod. Predsednik Foreign Officea je danes dejal, da je še prezgodaj za napoved, ali se bo egiptovska vlada pridružila tem načrtom. Angleška vlada, je dejal predstavnik, je v stalnem stiku z ostalimi zainteresiranimi deželami, vendar pa načrti še niso prešli okvira posvetovanj. V Washingtonu so se namreč razširile govorice, da bo poveljstvo za Srednji vzhod ustanovljeno tudi brez sodelovanja Egipta in da bo njegov sedež v tem primeru na Cipru.

V londonskih diplomatskih krogih menijo, da angleški veleposlanik v Kairu še ni govoril z Maherjem niti o angleško-egiptovskem sporu, niti o organizaciji obrambe Srednjega vzhoda, čeprav se je z njim razgovarjal v nekaj dneh že štirikrat. Sicer pa so opazili, da v uradnih vesteh ne govorijo več o «poveljstvu Srednjega vzhoda», temveč o «obrambni organizaciji».

180 TON BOMB ODVRŽENIH na severnokorejsko vojaško poveljstvo

TOKIO, 4. — Častniki glavnega stana so na današnji seji v Pan Mun Jomu, ki je trajala 40 minut, nekoliko napredovali. Dosežen je bil sporazum glede člena, ki se nanaša na odgovornost vojaških poveljnikov in sestavljen načrt sporazuma o vseh manjših vprašanjih, razen petega člena. Ta člen zadeva priporočila zainteresiranima vladama in je bil odložen, dokler zavezniki ne bodo proučili severnokorejskih predlogov v zvezi s popravki. Na zahtevo zaveznikov so Severnokorejci pristali tudi na to, da se bodo držali prvotnega osnutka, ki pravi, da vojaški poveljniki v vojski ne bodo smeli ponovno uporabiti osvobojenih ujetnikov.

Uradno javljajo, da je zavezniško letalstvo danes napadlo važno vojaško poveljstvo na Severni Koreji in sicer severnozapadno od Piongjanga. Zavezniški bombniki so odvrgli nad 180 ton bomb in okrog 16.000 litrov «napalma». Obrambna lovska letala so se dvakrat spopadla z okrog 60 lovci vrste Mig, uničila enega in poškodovala dva druga. Radio Piongjang javlja s svoje strani, da so zavezniki napadli s 100 letali vas v bližini Piongjanga, zažgali 100 hiš in pobili številne kmete. Radio dodaja, da je severnokorejska protiletalska obramba sestrelila šest zavezniških letal, poškodovala pa da jih je pet.

Ameriško mornariško ministrstvo poroča, da je bilo 31. julija napadeno oskrbovalno letalo vrste «Martin Mariner» v poletu nad Rumenim morjem, zapadno od Koreje. Oskrbovalno letalo sta napadla dva reakcijska lovca vrste Mig 15, vendar je letalu kljub poškodbam uspelo doseči zapadno obalo Koreje in nato nadaljevati polet do japonskega oporišča Ivakuni. V spopadu sta bila dva član posadke ubita.

Glavni stan ameriških pomorskih sil na Daljnem vzhodu ni hotel danes potrditi ne zanikati vesti, da se letalo ni vrnilo s poleta ob sibirski obali. Glasnik glavnega stana je izjavil, da lahko komentira zadevo le poveljstvo mornarice v Washingtonu. Poveljstvo ameriških zračnih sil na Daljnem vzhodu pa trdi, da v teh okoliščinah ni bilo izgubljeno nobeno letalo.

Osem in pol milijona Južnokorejcev si bo jutri volilo predsednika in podpredsednika republike. Uradno poročajo, da bo izid volitev javljen 8. avgusta.

„Osservatore Romano" v album

«Primorski dnevnik» ni še bil objavil mojega članka, v katerem sem predstavil njegovim bralcem Gaetana Salveminija in njegovo knjigo «Mussolini diplomata», ko je v vatikanskem glasilu isti A. F. kot prej (mneda se za tema črkama skriva neki Federico Alessandrini) sprožil še ostrejši napad proti Salveminiju pod naslovom «Le menzogne d'accatto» (po naše bi rekli «Izposojene laži»). A. F. se je v prvem članku zaganjal v Salveminija zaradi poglavja v njegovi knjigi, kjer očita Vatikanu simonijo pri sklepanju lateranskih dogovorov s tedanjo fašistično vlado. Tokrat pa se je spravil na dodatek C te knjige, kjer opisuje Salvemini zadržanje papeža Pija XI. nasproti manjšinam. Gotovo bo Salvemini sam znal odbiti očitek, da so v tem dodatku laži, in zato ne potrebuje moje obrambe. Jaz bi samo v podkrepitev trditve, da se je Vatikan z lateranskimi dogovori izneveril svojim lastnim principom in dobesedno prodal narodne manjšine fašizmu, po Mussolinijevi knjigi «Date a Cesare» navedel odstavek, kjer pravi, da je Vatikan v prvotnem besedilu konkordata s členom 39 zahteval, da naj se v novih pokrajinah v osnovnošolskih razredih poučuje verouk v materinščini, a da je pri končni stilizaciji opustil tudi to silno skromno zahtevo glede zaščite narodnih manjšin.

Pač pa smatram za svojo dolžnost, da se ustavljam pri drugi besedi, ki figurira v naslovu Osservatorjevega članka, namreč pri besedi «izposojeni» (d'accatto), kajti ta beseda meri proti meni. Člankar namreč pravi, da «se je dolgo obotavljal, ali bi odgovoril Salveminiju ali njegovemu glavnemu viru, t. j. knjižici nekega dr. Lava Čermelja, ki je bila objavljena leta 1936 in je izšla leta 1945 v Ljubljani takisto v angleščini v drugi pregledani in dopolnjeni izdaji (Life and Death Struggle of a National Minority, The Yugoslavs in Italy). Nekoliko niže pa piše: «Naš „zgodovinar" (t. j. Salvemini) se ne obotavlja, da le da duška svoji mržnji proti Cerkvi in osebi Pija XI., srebati iz nekega titinskega propagandističnega pamfleta (libello di propaganda titina), ki je bil pregledan, popravljen in ponatisnjen v atmosferi leta 1945. Zato se razume, zakaj se ga ni upal imenovati».

Značilno za moralni nivo člankarja je, da hoče prikazati mojo knjigo kot «titinski propagandistični pamflet», ki jo je spisal neki dr. Lavo Cermelj. Knjiga je izšla prvič leta 1936, torej v času, ko se nikomur niti sanjalo ni o titizmu. Izdalo jo je društvo za Ligo narodov v Ljubljani. Avtor pa je bil že prej znan po svojih spisih prav o problemih naše manjšine na Primorskem in še posebno o zadržanju Cerkve proti njej. Tako lahko danes izdam tajnost, da je priloga k pastirskemu listu ljubljanske škofije z dne 19. marca 1931, ki nosi naslov «Cerkvene razmere v Julijski krajini», moje delo in da so to prilogo na dan sv. Jožefa brali v vseh cerkvah Slovenije, ko so po nalogu jugoslovanskega episkopata molili za zatirane brate na Primorskem. O reakciji, ki jo je to branje, združeno z molitvijo za Slovence in Hrvate pod Italijo, vzbudilo pri fašistih, lahko člankar poizveduje v samem Rimu. V tej prilogi sem v skrčeni obliki dejansko že navedel skoraj vse, kar sem pozneje objavil v angleški knjigi, ki jo sedaj A. F. inkriminira. Da, člankarju A. F. lahko zaupam še več, da sem namreč o priliki evharističnega kongresa, ki je bil leta 1936 v Ljubljani, v imenu Zveze društev emigrantov iz Italije izročil tedanjemu papeževemu zastopniku kardinalu Hlondu spomenico, kjer je bilo v glavnem navedeno vse, kar lahko beremo v moji knjigi. Ob isti priliki je tudi zastopnik katoliške skupine emigrantov izročil spomenico, ki je bila še obsežnejša ter bolj specializirana in dokumentirana. Morda se A. F. potrudi in ju poišče v vatikanskem arhivu, seveda če nista morda izginili kakor marsikatera druga neljuba listina.

Približno isti material kakor v prilogi k pastirskemu listu sem tudi uporabil za pregled položaja jugoslovanske manjšine pod Italijo, ki je izšel leta 1931 v knjigi «Die Nationalitaeten in den Staaten Europas» v založbi Sekretariata kongresov evropskih narodnosti. Moj referat je po vsebini, stvarnosti in objektivnosti napravil tako dober vtis, da ga je sekretariat natisnil posebej in ga poslal kot nekak vzorec drugim manjšinam, kako naj sestavijo svoje preglede. Toliko k predzgodovini moje knjige.

Ko je izšla angleška izdaja, jo je tedanje katoliško glasilo v Sloveniji «Slovenec» izredno toplo pozdravilo, češ da taka knjiga izide morda samo vsakih petdeset let, in je pripomnilo, da vsebuje sicer hude očitke proti Vatikanu in papežu, da so pa ti očitki, žal, vsi utemeljeni. O odmevu, na katerega je naletela knjiga po vsem kulturnem svetu, celo v nacistični Nemčiji in pri Madžarih, bi lahko postregel člankarju A. F. s pismi in časopisnimi izrezki, če mi ne bi bili ustaši sežgali moj arhiv v Banjaluki. Zato mu lahko konkretno samo povem, da me je na osnovi te knjige tedanji predsednik Balkanskega komiteja v Londonu Sir Edward Boyle pozval, da predavam o naši manjšini pod Italijo v prostorih angleškega parlamenta, kar se je tudi res zgodilo poleti 1937. To je bil tem večji uspeh, ker je bil ta komite močno bulgarofilen in zato Jugoslovanom nenaklonjen.

To knjigo, ki je žela v letih pred drugo svetovno vojno tako splošno priznanje in vzbudila veliko zanimanje po vsem svetu, imenuje sedaj neznani A. F. v vatikanskem glasilu «titinski propagandistični pamflet». Da prevara bralca na zverižen način, pravi, da je knjiga izšla v drugi pregledani in popravljeni izdaji leta 1945. A. F., ki ima očitno na razpolago prvo in drugo izdajo, bi se bil vsaj potrudil in obe izdaji primerjal. Tako bi se prepričal, da se druga izdaja razlikuje od prve samo po krajšem dodatku, ki obravnava dobo od leta 1936 do drugega tržaškega procesa konec 1941, in da ima zaradi naglice, v kateri se je tiskala, marsikatero tiskovno napako, ki je v prvi ni.

Da pa je druga izdaja sploh izšla, je vzrok v tem, da so po začetku italijanske okupacije in še bolj po moji smrtni obsodbi uničili vse spise, ki so bili še v Sloveniji, in da so Nemci prav zadnji dan, preden so se umaknili iz Beograda, sežgali bogato knjižnico tamošnjega urada za delo, kjer je bilo skritih zadnjih 300 izvodov moje knjige v angleščini in francoščini.

Od nobene strani ni padel niti najmanjši ugovor glede vsebine in glede verodostojnosti moje knjige. Da, celo neki fašistični list (imena se žal ne morem več spominjati), ki je knjigo kratko omenil, se je omejil na opazko, da se ji vidi, da jo je spisal jugoslovanski nacionalist. Od določene slovenske katoliške strani so mi izrazili pomisleke proti temu, da so se razna papeževa in škofova pisma objavila v direktni obliki, češ da se tako škodi tistim, od katerih izvirajo ti podatki. Zato sem na straneh 154 in 155 v prvi izdaji, ko je bila že tiskana, črtal navednici pri pismu papeža Pija XI. tedanjemu reškemu škofu Santinu. Ti pomisleki pa so bili samo najboljši dokaz za resničnost navedenih dokumentov.

Pa še nekaj bi rad povedal člankarju A. F., ki se je postavil na tako visok piedestal in hoče, po njegovih člankih v vatikanskem glasilu sodeč, biti nekak vseznalec primorskih in jugoslovanskih problemov ter tekmuje v tem pogledu z znanim profesorjem De Castrom. Na procesu pred posebnim tribunalom v Trstu decembra 1941 je državni tožilec Fallace prav tako vihtel v zraku mojo knjigo, kakor dela danes A. F. v vatikanskem glasilu, in z njo podpiral zahtevo moje smrtne obsodbe, češ da sem v svoji knjigi žalil njega in predsednika posebnega fašističnega tribunala, ker sem jima upravičeno očital, da sta zavestno po nedolžnem obsodila 13 mladeničev iz Koprivišča pri Kalu na 330 let ječe.

*Med procesom pa mi je moj zagovornik rimski advokat Bruno Cassineli pravil, da se je močno zame zavzemal prejšnji tržaški škof Alojzij Fogar. Storil je to čisto iz lastnega nagiba, ne da bi ga jaz ne direktno ne indirektno za to prosil. Pod nobenim pogojem ne bi tega storil, kakor tudi nisem po svoji smrtni obsodbi podpisal prošnje za pomilostitev. Zato so, kakor sem pozneje izvedel, to storili branilci za vseh devet na smrt obsojenih. Bil sem pomiloščen. Ne vem, ali in koliko je k temu pripomoglo posredovanje škofa Fogarja. V vsakem primeru sem mu za njegovo prizadevanje iz srca hvaležen. Nisva se prej poznala in tudi pozneje nisva imela stikov. In vendar je bilo med nama nekaj, kar naju je vez

DNEVNIK SLOVENCEV V ITALIJI

Danes, torek 5. avgusta
Snežnica, Predobra
Sonce vzide ob 4.52 in zatone ob 19.29. Dolžina dneva 14.37. Luna vzide ob 19.27 in zatone ob 3.56
Jutri, sreda 6. avgusta
Sikst, Vlasta

Korak za zbližanje

V zadnjih dveh tednih se je zopet vnela polemika okrog Trsta in o rešitvi tržaškega vprašanja. Na izjave, ki jih je dal italijanski ministrski predsednik in zunanji minister De Gasperi dopisniku lista «Daily Telegraph» in po katerih je Italija pripravljena na sporazum z Jugoslavijo o Tržaškem in v vseh drugih spornih vprašanjih, je odgovoril v nedeljo maršal Tito. Dejal je, da je Degasperijeva izjava samo propagandnega značaja ter bi za njo rad skril dejstvo, da ni Italija storila še ničesar za dosego tega zbližanja. Mi smo stavili svoje predloge, je dejal Tito, sedaj naj predloži še Italija svoje in potem se bomo razgovarjali.

Demokrščansko časopisje je v zvezi s to izjavo začelo takoj pisati o jugoslovanskih predlogih za rešitev tržaškega vprašanja. Pri tem pa ne omenja samo zadnjega predloga, ki govori o dokončni ostvaritvi STO z izmeno italijanskega in jugoslovanskega guevrnerja, čeprav ta predlog izključuje in stavi od acta vse prejšnje, ki bi v drugačnih političnih prilikah morda lahko prišli v poštev, ampak govori celo o neki predlagani zamenjavi Gorice za Trst.

Razumljivo je, da je tako pisanje tiska tiste stranke, ki danes vedri in oblači na italijanskem političnem nebu, vzbudilo najrazličnejše komentarje tudi na Goriškem. Toda če pogledamo stvar od blizu, je lahko ugotoviti, da skušajo s takim pisanjem, ki nima najmanjše osnove v realnosti, odvrniti italijansko javno mnenje od dejstva, da rimska vlada ni stavila še nobenih predlogov, ki bi temeljili na določilih mirovne pogodbe in bi lahko služili kot osnova za sporazum glede Trsta, kar je predpogoj za širsi sporazum z Jugoslavijo, od katerega je odvisen gospodarski obstoj Gorice in obmejnih predelov.

Kadar smo postavili goriški in beneški Slovenci svoje zahteve po manjšinskih pravicah in enakopravnosti, smo že večkrat dobili odgovor, da bo to vprašanje rešeno, ko bo rešeno tržaško vprašanje. Tržaško vprašanje pa je že bilo rešeno, jasno in nedvoumno, z mirovno pogodbo in treba bi bilo le izvesti njena določila.

Raznim nejasnim in generičnim zagotovilom, da bo naše manjšinsko vprašanje zadovoljivo rešeno, ko bo ugodeno zahtevam rimskih krogov glede Trsta, pa goriški in beneški Slovenci iz svojih dosedanjih izkušenj niti najmanj ne moremo verjeti, ker za to nimamo nobene osnove. Prva in mujna osnova bi namreč bila, da bi rimska vlada in po njenem vzgledu tudi njeni krajevni organi v goriški in videmski pokrajini izpolnili vsaj tiste obveze, ki so jih glede naše manjšine sprejeli z mirovno pogodbo in z novo republikansko ustavo.

Toda ne samo, da nismo dobili ničesar od tistega, kar nam je v teh dveh osnovnih listinah zajamčeno, ampak so nam vzeli ali pa nam skušajo vzeti še tisto, kar smo imeli že pred podpisom mirovne pogodbe in pred izglasovanjem nove ustave. To je najbolj očitno zlasti na šolskem področju, kjer zapirajo naše šole in izganjajo iz njih učence, namesto da bi odprli še nove, zlasti po slovenskih občinah v Beneški Sloveniji. Od tu, pa do popravka krivic, ki nam jih je v 25 letih zadal fašizem, je še zelo daleč.

Južna Tirolska, Val d'Aosta, Sicilija in Sardinija so medtem že dobile svojo deželno avtonomijo, ni je pa še dobila Furlanija - Julijska Krajina, čeprav je tudi zanjo zajamčena v ustavi taka upravna ureditev in celo s specialnim statutom. Zakaj tako? Odgovor je enostaven in jasen: Zato ker so tukaj Slovenci in bi jim potem teže odrekali izpolnitev njihovih upravičenih zahtev po enakopravnosti.

Kako naj spričo takega očitnega kršenja sprejetih obvez še verjamemo, da bodo izpolnjevali nove obveze zlasti, ko ne bodo imeli ničesar več dobiti ali izgubiti? Kako naj sprejmejo tržaški Slovenci povratek Italije v Trst, ko pa se jim že sedaj v rimskem imenu in po rimskih zakonih prizadejajo krivice in vidijo na našem vzgledu, da bi se jim potem godilo še slabše? Ali bi ne bil torej znak osnovne politične modrosti, če bi rimska vlada končno dala Slovencem v Italiji vse tisto, do česar imamo pravico? S takim dejanjem bi pokazala, da tu ne obstaja demokracija samo na papirju, ampak da je vsaj taka, kot toliko zaničevana «balkanska» demokracija, ki pa je edina res demokratično rešila manjšinsko vprašanje.

To pa bi bila obenem tudi platforma za tisto dobro sosedstvo, ki bi prineslo poleg pomirjenja tudi velike koristi gospodarstvu Italije. Glavna ovira na tej poti pa sta nacionalšovinizem in imperializem, ki se jima nekateri krogi nikakor ne morejo ali nočejo odreči.

(Iz «Soče»)

Jezuitska opravičila goriškega župana

ki o otroški koloniji o Ukvah „nič ne ve" in hoče še dokazov

Protest tov. Pavlina proti odloku videmske prefekture
Občinski svet odobril sanacijo Ulice Ascoli

GORICA, 4. — V soboto zvečer je imel občinski svet v dvorani deželnih stanov svojo zadnjo sejo poletnega zasedanja.

Upravni odbor je na tej seji predložil svetu v odobritev načrt za sanacijo Ul. Ascoli, ki so ga pripravljali že več let.

Odbornik dr. Polesi — poverjenik za javna dela — je svetovalcem obširno poročal o načrtu, katerega izvedba bo rešila prebivalce tega starega predela mesta iz nehigienskih in nevarnih stanovanj ter bo mnogo prispevala tudi k olepšanju mesta. Opirajoč se na zdravniško poročilo v zvezi s sanacijo Ul. Ascoli, je odbornik Polesi povedal, da je ta del mesta preobljuden za 1,48 odstotkov, to se pravi za mnogo več kot najbolj obljudeni predeli v Genovi in Benetkah, kjer dosega najvišji odstotek preobljudenosti 0,94.

Kakšne so higienske razmere, v katerih živijo prebivalci Ul. Ascoli, pa nam pove zdravniško poročilo, ki pravi, da pripada vseh 18 jetičnih otrok, ki obiskujejo mestne šole, družinam, ki stanujejo v tej ulici.

Sklep upravnega odbora, ki ga je svet potrdil, se deli v dva dela. Prvi del se namreč nanaša na nakup 1352 kv. m zemljišča za razširitev ceste z izdatkom 1.600.000 lir; drugi pa na izplačilo predujma v znesku 43.377.600 za porušenje enajst starih hiš.

Družine bodo izselili v nova stanovanja, ki jih bodo v dveh letih zgradili v Ul. 20 septembra med tovarno državnega monopola in Ul. Brigata Pavia. Za gradnjo teh stanovanj bo občina vzela posojilo pri mestni posojilnici.

Načrt za sanacijo Ul. Ascoli je svet vsestransko odobril, že preden se je kdo oglasil k diskusiji.

Nato je odbornik prof. Bettiol — poverjenik za finance — poročal o posojilu 30 milijonov lir, ki ga je občina nameravala skleniti z mestno hranilnico, ker pa ji je posojilnica ponudila posojilo pod boljšimi pogoji, je upravni odbor sklenil predlagati svetu, naj prekliče prejšnji sklep v tej zvezi in pristane na drugega, kar so svetovalci tudi storili.

Nadalje je svet pristal na nakup 2603 kv. m zemljišča od zasebnikov za podaljšanje Drevoreda Colombo ter odobril višji izdatek v znesku 600.000 lir za preureditev Trga Julija in popravilo Ul. Mattioli. Pristali so tudi na povišek plač občinskim delavcem, kot določa zakon od 8. aprila 1952 štev. 212 in s tem izčrpali zadnjo točko dnevnega reda.

Nato se je oglasil k besedi svetovalec Pavlin in svet zaprosil, naj svet obsodi odlok videmskega prefekta, s katerim so zaprli slovensko počitniško kolonijo v Ukvah in tako prikrajšali naše otroke za počitek in okrepčilo v gorah. Župan dr. Bernardis je začudeno pogledal našega svetovalca, kot da bi ta izustil nekaj nezaslišanega. Krivica, ki jo je svetovalec Pavlin obsodil, je za nekaj trenutkov obvisela v dvorani in spričo njene gorostasnosti se ni nihče upal ugovarjati Pavlinovemu predlogu. Toda župan se je kaj kmalu opogumil in predlog zavrnil, češ da občinski svet sploh ni nikoli vedel, da obstaja v Kanalski dolini slovenska kolonija. Ko je Pavlin njegov izgovor zavrnil, da ga on sam obvešča o tej ponovni nezaslišani krivici, ki so jo prizadeli slovenskemu življu, je županu zopet priskočila na pomoč jezuitska prisotnost duha. Zahteval je od Pavlina, naj mu prinese dokazov!

V torek popoldne naj g. župan pride v Dijaški dom na Svetogorski cesti, kjer bo lahko videl žalostne obraze izgnanih slovenskih dečkov, ki jim italijanski oblastniki ne privoščijo niti oddiha na slovenski zemlji!

Predložite prošnje za pokojnino do 31. avgusta

Pokrajinski odsek vojnih žrtev v Vidmu obvešča vse interesente, da 31. avgusta t. l. nepreklicno zapade rok za predložitev prošenj za pokojnino v smislu zakona 10. avgusta 1950 št. 648. Za morebitne nasvete se je treba obrniti med uradnimi uranji na sedež «Sezione provinciale vittime civili di guerra», v Vidmu, Ul. Belloni 12.

Septembra bomo imeli avtomatični telefon

GORICA, 4. — Kot znano, je telefonska družba Telve že pred časom naznanila, da bo avtomatični telefon urejen do polovice prihodnjega septembra. Z avtomatičnim telefonom si bodo ljudje, ki so primorani večkrat na dan dvigati slušalko, prihranili mnogo na času. Saj bodo kar sestavili zaželeno številko, ne da bi pri tem potrpežljivo čakali — kot se to večkrat zgodi — da jim pristojna uradnica blagovoli dati zvezo. Nove številke bodo vse iz štirih številk, in sicer od 2000 navzgor.

Tudi nova palača družbe Telve v Ul. Crispi bo kmalu končana. Goriška mreža avtomatičnega telefona bo zgrajena po najnovejšem načinu in bo ena najbolj modernih v Italji.

Za prenos posmrtnih ostankov padlih v vojni

VIDEM, 4. — Zveza družin padlih v vojni sporoča, da 12. oktobra zapade rok za sprejem državne podpore za prenos posmrtnih ostankov vojakov in civilistov, ki so padli zaradi vojnih dogodkov na državnem ozemlju.

Opozarjamo, da rok zapade nepreklicno 12. oktobra in ne bo podaljšan.

OROZNIK: Ste aretirani. Ali ne veste, da je civilistom prepovedano nositi orožje?
BANDITI: Mi smo vendar trikoloristi!
OROZNIK: Če je tako, pa oprostite!

Izidi plavalne tekme

V nedeljo popoldne so bile v Soči tekme za pokrajinsko prvenstvo pokala «Scarioni», katere organizira vsako leto športni časopis «La Gazzetta dello Sport». Tekme v Gorici je organiziral pokrajinski urad ENAL.

Prvi so tekmovali kanuji, katerih se je prijavilo na start kar šestnajst. Po izločilnih tekmah so bile finalne na dolžini 500 metrov. Rezultati so naslednji: 1. Kodrič Radovan (ENAL iz Gorice) v času 3'38"; 2. Bensa Ruggiero (ENAL iz Gorice) 23" od zmagovalca; 3. Klanjšček Albin (ENAL iz Gorice) 24" od zmagovalca; 4. Bensa Anton (Juventina) 43" od zmagovalca.

Za izločilne tekme pokala «Scarioni» se je prijavilo 21 tekmovalcev, ki so bili razdeljeni v štiri skupine. Tekmovali so na razdalji 100 metrov, seveda z delno pomočjo toka. Rezultati so naslednji: 1. Gregorič Klavdij (Libertas iz Gorice) v času 53"6.10; Capuzzo Giuseppe (Zeleni križ iz Gorice) 1'1"8-10; 3. Camauli Franco (Zeleni križ) 1'2"6-10; Medesani Giancarlo (ENAL iz Gorice) 1'4".

V tradicionalnem plavanju čez Sočo pa je sodelovalo še precej tekmovalcev. Proga je bila dolga okrog 70 metrov. Rezultati so naslednji: 1. Milotti Anton (ENAL iz Gorice) v času 51"; 2. Delić Mario (Juventina) 51"1-10; 3. Gajer Giorgio (ENAL) 52"; 4. Giusto Rihard (Zeleni križ) 53".

Kolesarstvo
Casagrande prvi

V nedeljo je ob priliki vaškega praznika organiziralo športno društvo v Slovrencu pri Moši tudi kolesarsko dirko katere so se udeležili številni dirkači iz Gorice in Trsta. Najtežavnejši del proge je bil na Kalvariji, na kateri je bil zasluženo prvi Casagrande Silvano, član društva Inter GO.

Zaključni red dirke je naslednji: 1. Casagrande Silvano, Inter iz Gorice, ki je prevozil progo 70 km v 1.25 uri poprečno 37.500 kilometrov na uro; 2. Tomasini Umberto, CRAL iz Stražič, 1'40" od zmagovalca; 3. Ladovac Nino, Libertas iz Trsta, 3'15" od zmagovalca; 4. Chersin Anton, Inter iz Gorice, 3'45" od zmagovalca; 5. Stiglič Umberto, Acegat iz Trsta.

Kot ekipa je zmagalo kolesarsko društvo Inter iz Gorice. V lestvici za višinsko nagrado je bil prvi Casagrande Silvano član Interja, drugi pa Zafferini.

HUDA NESREČA Z VESPO

GORICA, 4. — V nedeljo popoldne sta šla 24-letni Franc Zonta iz Svetogorske ulice 26 in 22-letna Lilijana Milost s Trga sv. Roka 7 z vespo na sprehod. Vozila sta s precejšnjo brzino. Na Kornu pa sta nenadoma naletela na dva avtomobila. Zonta je z vso silo pritisnil na zavore in se tako umaknil avtomobilu, toda pri tem je Lilijana Milost zaradi močnega sunka padla na tla. Ker se je pri padcu močno ranila glavo, jo je sam Zonta pripeljal v mestno bolnico Brigata Pavia, kjer so jo sprejeli na opazovalni oddelek.

Če je gluhonem pijan

GORICA, 4. — Rešilni avto Zelenega križa je včeraj ponoči prišel na pomoč nekemu gluhonememu po imenu Mario, ki je zaradi pijanosti padel na tla in se poškodoval. Pripeljali so ga na sedež Zelenega križa, kjer so mu nudili pomoč.

Pri skoku v vodo zadel ob skelo

GORICA, 4. — Prosto nedeljo je izkoristil 16-letni Gerard Lumin iz Ul. Blaserna 8 in se odpeljal s kolesom v Rupo, da bi se kopal v Vipavi. Mladenič je splezal na visoko skalo in skočil v vodo. Pri tem pa ni pomislil, da je bila v tistem kraju voda visoka komaj en meter. Pri skoku je zadel z glavo ob skalo v vodi.

Nekateri kopalci so ponesrečenemu mladeniču pritekli takoj na pomoč in ga začasno odpeljali v vojašnico financarjev v Rupi. Malo pozneje je neki zasebni avtomobil pripeljal dečka v mestno bolnico Brigata Pavia, kjer so zdravniki po kratkem pregledu ugotovili, da si je mladenič pri skoku globoko ranil čelo. Ozdravel bo v 10 dneh.

Nesreča v Ul. Carducci

GORICA, 4. — V nedeljo popoldne se je pripetila prometna nesreča v Ul. Carducci, ki k sreči ni imela hudih posledic.

30-letni Lucijan Marconi iz Svetogorske ulice 61 je privozil s svojo vespo GO 2759 iz Korna proti Travniku, ko mu je v Ul. Carducci nenadoma presekala pot 70-letna Rozalija Zucchiatti iz Ul. Favetti 7. Da bi se ženski umaknil, je mladenič naglo zavrl, toda pri tem je zgubil kontrolo nad vozilom in padel na tla. Mladenič se je pri padcu le lahko poškodoval. Na mesto nesreče je takoj prišla prometna policija za morebitne ugotovitve.

Spotaknilo se mu je

GORICA, 4. — Ko se je 23-letni Ivan Altiner iz Svetogorske ulice 99 prejšnjo noč vračal domov, se mu je na Kornu spotaknilo in padel je nerodno na tla. Pri padcu se je ranil v levi bok in v rebra.

Mimoidoči so ponesrečenemu mladeniču priskočili na pomoč in poklicali obenem rešilni avto Zelenega križa, ki ga je nato pripeljal v mestno bolnišnico Brigata Pavia. Tu so mu zdravniki obvezali rane. Ozdravel bo v enem tednu.

Zvišana družinska doklada obrtnikom

Zveza obrtnikov sporoča svojim članom, da je te dni prišlo med Generalno konfederacijo obrtnikov in sindikalnimi organizacijami do sporazuma za zvišanje družinske doklade obrtniškim uslužbencem.

Po novem sporazumu bodo delavci prejeli: po 120 lir dnevne doklade za vsakega otroka, 85 za ženo, 55 za vsakega izmed staršev; uradniki: 153 za vsakega otroka, 100 za ženo in 55 za vsakega izmed staršev.

Sporazum je stopil v veljavo 16. junija, zato bodo nameščenci, ki prejemajo mesečno plačo, deležni poviška družinske doklade od 1. junija dalje, nameščenci s petnajstdnevno plačo pa od 16. junija dalje.

Vozni red mestnih avtobusov

Glavni kolodvor - Severna postaja: ob delavnikih odhodi z glavnega kolodvora ob 5, 5.45, 6.20, 6.40, 6.50, 7, 7.15, 7.25 (do 20.2 vsakih 8 minut) 20.10, 20.20, 20.30, 20.40, 20.50, 21, 21.15, 21.35, 21.50, 22.15, 23, 23.10 in 23.40. Odhodi s severne postaje ob 5.20, 6, 6.15, 6.40, 6.58, 7.10, 7.20, 7.30, 7.42 (do 20.2 vsakih 8 minut), 20.10, 20.20, 20.30, 20.40, 20.50, 21, 21.10, 21.20, 21.35, 21.55, 22.40, 23.20, 23.30 in 23.55 Ob praznikih odhodi z glavnega kolodvora ob 5, 5.45, 6.20, 6.40, 6.45, 7, 7.15, 7.25 (do 21 vsakih 8 minut), 21.15, 21.25, 21.35, 21.45, 21.55, 22.15, 23, 23.10, 23.40, — Odhodi s severne postaje ob 5.20, 6, 6.15, 6.40, 6.58, 7.10, 7.20, 7.30, 7.42 (do 21 vsakih 8 minut) 21.10, 21.20, 21.35, 21.45, 21.55, 22.10, 22.30, 22.45, 23.20 in 23.55.

Glavni kolodvor - bolnišnice: odhod z glavnega kolodvora ob delavnikih in praznikih ob 8, 9 14, 16 in 17.30; iz umobolnice ob 8.20, 9.50, 15.20, 16.30, 17.50.

Gorica - Standrež - Sovodnje: ob delavnikih odhodi s Travnika za Standrež ob 7.30, 8.20, 8.40, 10, 11, 12.40, 13.30, 15.30, 16.40, 18, 19, 20. Odhodi s Travnika v Sovodnje: 7.30, 8.20, 11, 13.30 in 19. Odhodi iz Standreža ob 6.40, 7.10, 8, 8.50, 9, 10.20, 11.40, 13, 14.40, 15.50, 17, 18.20, 19.40 in 20.15. Odhodi iz Sovodenj: 7, 7.50, 8.50, 11.30, 14.30, 19.30. Ob praznikih odhodi s Travnika za Standrež: 8.30, 10, 11.15, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21. Odhodi s Travnika za Sovodnje: 13, 14, 15, 18 in 20. Odhodi iz Standreža: 8.50, 10.15, 11.30, 13.40, 14.40, 15.40, 16.30, 17.30, 18.40, 19.30, 20.40 in 21.20. Odhodi iz Sovodenj ob 13.30, 14.30, 15.30, 18.30, 20.30.

Natečaj za izboljšanje hlevov

Te dni so se končale priprave za natečaj, ki ga je tudi letos razpisala Furlanska hranilnica za izboljšanje hlevov v gorskih predelih.

Komisija je temeljito proučila vse prošnje, ki so jih predložili kmetje, da bi dobili nagrade za izvršena dela. V natečaj je sprejetih približno 300 kmetov, ki jih je o tem obvestilo kmetijsko nadzorništvo v Vidmu.

Razdelili bodo le 118 nagrad, medtem ko se je natečaja udeležilo okrog 300 kmetov, zato bo zelo huda in ostra izbira za določitev najbolj zaslužnih tekmecev.

Izmed glavnih činiteljev bodo najbolj upoštevali obseg izvršenega dela, racionalnost in neugodne razmere ter oddaljenost kraja. Zato bodo nedvomno morali imeti prednost naši kmetje, ker so izvršili svoja dela v zelo neugodnih pogojih, oddaljeni od cest in prometnih žil.

Kakor smo izvedeli, bodo letos predvsem upoštevali Tersko in Karnatsko dolino, kot so lani upoštevali bolj Nadiško dolino.

Iščejo delavce za Novo Kaledonijo

Pri Pokrajinskem uradu za delo v Vidmu so se te dni začele operacije za sprejem 163 furlanskih delavcev v francosko kolonijo Novo Kaledonijo.

Potrebujejo težake za težka dela v rudnikih železa in niklja. Delovni pogoji so dobri: pogodba velja za tri leta, mesečna plača je 75 tisoč lir za najmanj 40 delovnih ur, nadure bodo plačane še posebej in vsak mesec bodo dodelili nagrade za storilnost. Delavci bodo imeli letno 15-dnevni dopust, plačano vožnjo in hrano v Kaledoniji, povratno vožnjo si bodo morali plačati sami, dobili pa bodo 10 tisoč lir na račun. Po preteku pogodbe bodo dobili za ves čas vožnje domov in tri nadaljne mesece 70 odstotkov plače. Stanovanje je brezplačno, hrana pa stane mesečno 20 tisoč lir.

KINO

VERDI, 17: «Ljubezenski beg», C. Webb in A. Francis.
CENTRALE, 17: «Seviljski meč», A. Villar in Anabella.
MODERNO, 17: «Pies na gradu», A. Valli in A. Centa.
ESTIVO, 21: «Močnejše od sovraštva», P. White.
VITTORIA. Zaprt.

S SEJE OBČINSKEGA SVETA V REZIJI

Žalostno stanje občinskih financ

Pred dnevi je imel naš občinski svet po tolikem času zopet svojo izredno sejo. Rezijani, ki so čitali na občinskih deskah obvestilo za izredno sejo, so začeli hitro sumiti, da najbrže nekaj ni v redu v občini in zato je prišlo na sejo več mož, ki so poslušali o čem se je razpravljalo. Od 20 občinskih svetovalcev jih je bilo prisotnih samo 13, ostalih sedem je namreč po svetu s trebuhom za kruhom.

Seji je predsedoval župan g. Letič Enzo, star 29 let, ki je najmlajši župan kar ga Rezija pomni in je zelo priljubljen pri ljudeh, ker ne zakriva kar se dogaja v občinski upravi. Potem ko je občinski svet odobril sklepe navadnega upravnega značaja občinskega odbora, je župan na obširno poročal o finančnem stanju občine in tako se je izvedelo, da je občina Rezija v zelo kritičnem stanju.

Predvidena bilanca za leto 1952 je mnogo previsoka, kajti nekateri dohodki, ki so jih predvidevali medtem ko so sestavljali to bilanco, se ne bodo mogli uresničiti. Tako bo za kakih tri milijonov lir manj dohodkov in zaradi tega se bo občinska uprava morala odpovedati gradnji delavske hiše, za katero je bilo namenjenih v predvideni bilanci 2.200.000 lir.

Današnjemu občinskemu svetu je prešnja uprava zapustila skoraj pet milijonov lir dolga, katerega je moral deloma že plačati. Dolg, ki ga morajo še poravnati znaša še vedno nad 1 milijon lir in če prištejemo še bolniške stroške, ki znašajo 4 in pol milijonov lir, ima občinska uprava danes skoraj šest milijonov lir dolga.

Župan je v svoji izčrpni razlagi pojasnil vzroke tega dolga, ker takega dolga ni bilo se nikdar v Reziji. Povedal je, da je to prišlo zaradi tega, ker letos ni prišlo v občinsko blagajno nikakih dohodkov od sečnje občinskih gozdov kot druga leta in ker so morali plačati velik del dolga, ki ga je napravila prejšnja občinska uprava. Svojo poročilo je zaključil s spodbudo občinskim svetnikom, naj zberejo vse moči v svojem delu, da bodo čimprej izravnali bilanco. Seveda, da pride do tega, bo treba, da povišajo davke in da se prodajo še ostanki občinskega gozda, kajti drugih izhodov ni. Ob tej priliki so občinski svetniki omenili, da bi se lahko prodal za sečnjo drv edini gozd, ki še obstaja v naši občini in sicer v kraju «Črni potok», kjer se računa, da bodo mogli posekati najmanj 25 tisoč kubičnih metrov drv. S sečnjo tega gozda bi se lahko dobilo kakih deset milijonov lir. Gozd pa je seveda vreden mnogo več toda tvrdke, ki kupujejo sečnjo gozda ne plačajo več kot 500 lir za kubični meter. Ta načrt o sečnji gozda Črnega potoka je vzbudil med ljudstvom val nezadovoljstva, kajti ta gozd je edino nekaj vredno premoženje, ki ga rezijanska občina poseduje. Ljud. je svetujejo občinski upravi, da naj raje obdavči tiste ljudi, ki so premožni in naj se uvede «tassa di soggiorno» za letoviščarje, ki bivajo v Rezijanski dolini.

Končno je občinski svet sprejel nov stalež občinskega osebja, ki je zaposleno v občini. Po tolikih letih se je končno vendarle današnja uprava odločila, da poskrbi za ureditev občinskega osebja, ki je moralo delati do danes le provizorično nameščeno. Novi pravilnik za namestitev osebja predvideva za našo občino sledeče uslužbence: občinski tajnik, nameščenec anagrafskega urada, občinski sluga in občinski gozdni čuvaj, ki ni bil še nikdar nameščen.

V. T.

KRATKE VESTI IZ BENEŠKIH VASI

Čedad

Pred kratkim se je zaključil tečaj za usposobljenost zidarjev. Po nekaj mesecih je tečaj polog usposobljenosti tečajnikov omogočil tudi zgraditev poslopja pri športnem igrišču, ki bo rabilo za stanovanje delavcev.

Od 30 tečajnikov so jih poslali kar 11 na stalno delo raznim podjetjem, 13 tečajnikov pa je bilo po izpitih proglašenih za sposobne.

Medtem so odprli industrijski šoli tečaj za zidarje, ki bo 30 tečajnikom omogočil strokovno izobrazbo in možnost zaposlitve.

Lipa pri Št. Petru Slovenov

Cerkvica pri Lipi je najstarejša cerkvica naše dežele in je bila zaradi svojih starih umetniških vrednot pred štirimi leti obnovljena in proglašena od «Sovraintendenze ai monumenti» za narodni spomenik. Cerkev je zares lepa, leseni oltar ima veliko vrednost zaradi umetniških posebnosti. Zaradi svojih zanimivosti je cerkvica vedno zelo obiskana od tujcev, ki prihajajo iz zelo oddaljenih mest. Pri tem pa moramo pripomniti, da obiskovalci dostikrat nalete na neugodje, zlasti zadnje čase, ker je cerkev zaprta in ključe hrani neki domačin, ki pa ni vedno pri hiši. Tujec mora čakati, da se mož vrne domov s polja in zato se obiskovalci kratkomalo vračajo, ne da bi mogli videti notranjosti cerkve. Toda res ni prav, da ima ključe v rokah človek, ki ni stalno doma in zato bi bilo potrebno, da se ta stvar uredi. Tozadevne oblasti bi morale dati enalogo človeku, ki je stalno v vasi kot na primer gostilničarju. Prav bi bilo tudi, da se postavi na cerkvena vrata tabla, ki bi povedala, kam naj se ljudje obrnejo.

5-DNEVNI IZLET V DALMACIJO

Od 4. do 8. septembra priredi «Adria - Express» 5-dnevni izlet v Dalmacijo z naslednjim sporedom: Odhod iz Trsta parnikom «Dalmacija» ob 4. uri zjutraj. Obisk Opatije, Raba, Zadra, Sibenika, Splita, Dubrovnika, Kotora in zopet Splita. Prekinitev vožnje na Hvaru, v Splitu in Dubrovniku in na povratku spet v Splitu, kjer si bodo izletniki ogledali mesto in prenočili. Prvovrstna hrana na ladji. Z vpisovanjem pričnó takoj. Cena vožnji (vključena hrana in prenočišče) je lir 14.350. Pri vpisu plača vsak izletnik polovico vsote, dva dni pred odhodom pa se ostanek.

Ker je število izletnikov omejeno, prosimo, da se zainteresirani čimprej vpišejo. Vpisovanje pri «Adria-Express», Ul. Fabio Severo 5-b.

10-dnevni izlet v Dalmacijo

«Adria - Express» priredi od 7. do 16. septembra 1952
IZLET PO DALMACIJI
Vpisovanje do 23. avgusta
Ker je število prostorov omejeno, naj se interesenti čimprej javijo.

ADRIA EXPRESS
ADEX IZLETI

23., 24. IN 25. AVGUSTA 3-DNEVNI IZLET V
Poreč Pulj

23. IN 24. AVGUSTA 2-DNEVNI IZLET V
Bovec Kobarid Opatijo

Vpisovanje do 9. avgusta 1952, pri «Adria - Express», Ul. F. Severo 5 b; tel. 29243.

IZ TRŽAŠKEGA DNEVNIKA

KJE SO VZROKI KRIZE v tržaškem pristanišču?

Vsi konkurenti tržaškega pristanišča imajo nižje prevozne stroške in številne redne ladijske proge, Trst pa je po krivdi Italije ostal skoraj brez ladij in zvez

V zadnjih dneh se mnogo govori o težavah, ki nastopajo v tržaškem pristanišču in ki ovirajo normalni razvoj prometa. V iredentističnih listih lahko čitamo o različnih konkurencah ter obenem poslušamo jadikovanja o nelojalnosti teh konkurentov, o tem da je nemogoče znižati transportne tarife in ostale stroške zvezane z normalnim tranzitnim prometom.

«Številke pravijo, da se je promet skozi tržaško pristanišče dokaj strmo dvigal vse do konca preteklega leta ter da je bil še vedno ugoden v prvih mesecih tega leta, a pričenja polagoma padati, saj so v maju prepeljali skozi Trst 2.215.000 stotov, kar je že manj, kot so prepeljali v maju preteklega leta.

Že pred tednom smo obširno komentirali govor kapitana Cosulicha, v katerem najvplivnejši mož tržaškega gospodarstva jasno zatrjuje, da se nahaja Trst v krizi tranzitnega prometa. Cosulich v svojem govoru med drugim poudarja, da so pogoji, zaradi katerih se mora boriti Trst v podrejenem položaju, dovolj znani. Ker se Cosulich na tak «lep» način otresa odgovornosti, bi hoteli mi nekoliko podrobneje proučiti vzroke, zaradi katerih se mora Trst boriti v podrejenem položaju. Konkurenca Hamburga, Bremna in ostalih severnih pristanišč se je po vojni zelo močno pojačila ter postaja vedno realnejša nevarnost za tržaški promet. Na prvi pogled se zdi nemogoče, da lahko severna pristanišča tako uspešno konkurirajo Trstu, saj so po nekaj sto kilometrov bolj oddaljena od Srednje Evrope kot je Trst.

Dva osnovna faktorja pripomoreta k temu, da severna pristanišča lahko konkurirajo Trstu: 1. izredno veliko število rednih ladijskih prog in 2. nizki prevozni stroški.

«Hamburger Abendblatt» poroča, da je število rednih mesečnih prog z odhodom iz Bremna narastlo na 147. Tako je proti Kanadi, ZDA, Mehiki in Kubi 33 prog (56 mesečnih odhodov), 16 prog (85 odhodov) veže Bremen s severnimi pristanišči in 12 prog (37 odhodov) veže Bremen z Anglijo in Irsko. Zveze z Južno vzdržuje 15 prog (24 mesečnih odhodov), 4 proge (13 mesečnih odhodov) veže Bremen z Afriko, 18 rednih zvez obstaja s Sredozemskim morjem, 9 s Pakistanom, 6 z Vzhodno Azijo in 9 z Avstralijo.

Hamburg je še bolje preskrbljen z rednimi ladijskimi programi. Po poročilu «Hamburger Hafen - Nachrichten» veže Hamburg s svetom 188 rednih ladijskih prog, ki vzdržujejo 464 mesečnih odhodov in od tega: 240 proti Evropi, 71 proti nemški obali, 79 proti obema Amerikama, 40 proti Afriki, 29 proti Aziji in 5 proti Avstraliji.

Velik del teh rednih ladijskih prog vzdržuje nemška trgovska mornarica, saj ima v Hamburgu 71 rednih prog (248 mesečnih odhodov. Nemška mornarica se po vojni izredno hitro obnavlja in je v treh letih porasla od 120.000 bruttoregistrskih ton na nad 1.435.000 ton.

Če primerjamo stanje v Trstu s temi najhujšimi konkurenti, lahko ugotovimo, *da ima Trst sedaj komaj 9 (devet) rednih ladijskih prog* in to: proti Tirenskemu morju, proti Levantu, proti Rdečemu morju, proti Perzijskemu zalivu, proti Španiji, proti Južni Ameriki, dve progi proti Južni Afriki in eno proti Indiji.

Nedovoljno število rednih ladijskih prog, s katerimi razpolaga tržaško pristanišče, je že ves povojni čas osnovna zavora za razvoj prometa. Avstrijski izvoznik računa z zelo hladnimi številkami in pošlje svoje blago raje v severno pristanišče, kljub temu da mora plačati nekaj večjo železniško in pomorsko tarifo, ker je gotov, da bo blago najhitreje vkrcano in izročeno posiljatelju. S tem si prihrani mučna in draga prekladanja z železniških vozov v skladišča in zopet iz skladišč na vozove ter na ladjo.

Moderni pomorski promet se vedno bolj bazira na rednih ladijskih progah, ker so bolj ekonomične in dajejo večje garancije za hitro in točno dostavo blaga tako uvoznikom in izvoznikom kot ladje svobodne plovbe. Kdo je kriv, da je Trst sedem let po vojni ostal brez svojega ladjevja, ter da je še vedno zelo slabo oskrbovan z rednimi pomorskimi progami, pa je znano prav vsem. 96.000 ton novega ladjevja so po vojni zgradili v Trstu s pomočjo fonda ERP namenjenega za Trst. Niti ena od teh ladij ni ostala v našem pristanišču. Prav v zadnjem času pa skušajo prestaviti celo upravo dveh zadnjih večjih ladij «Saturnije» in «Vulcanije» iz Trsta v Genovo.

Poleg velikega števila ladijskih prog, s katerimi razpolagajo severna pristanišča, jim omogočajo uspešno konkurenco tudi nizke železniške tarife.

O teh tarifah so razpravljali že na številnih mednarodnih železniških konferencah, kjer so končno odločili relativno nizke odstotke v prilog Trstu. Že samo dejstvo, da se mora Trst tako srdito boriti za to, da Nemčija ne uvaja prenizkih prevoznih tarif po svojem ozemlju, nam govori, da ni vse v redu v železniških zvezah Trsta z zaledjem. Trst oskrbujejo teoretično tri železniške proge, dve prehajajo čez jugoslovansko ozemlje, a tretja čez italijansko. Z vsemi mogočimi legalnimi in ilegalnimi sredstvi je Italiji uspelo koncentrirati večino prometa tržaškega pristanišča na svojo trbiško progo, ki je enotirna, strma, skratka nezadostna za tržaške potrebe.

Najpomembnejše pa je, da je ta proga zaradi italijanskega sistema, ki vlada na njej, mnogo predraga ter ne vzdrži konkurence z nemškimi. To je razumljivo saj pri Nemcih prav tako dobro, če ne bolje, oskrbujejo štirje železničarji en kilometer proge, medtem ko potrebujejo Italijani dvojno število osebja. Da že ne govorimo o železniških stroških na Tržaškem ozemlju, kjer imamo na desetine železničarskih uslužbencev za kilometer proge.

Tako o vprašanju železniškega prometa kot o rednih ladijskih progah, je romalo v Rim brezštevila dopisov, peticij in delegacij bolj ali manj navdušenih tržaških iredentistov. Vsi dosedanji rezultati so do skorajnosti žalostni, tako da se nahajamo pred izredno resno krizo in lahko pričakujemo, da se bo položaj kljub jadikovanju tržaških iredentistov v bližnji bodočnosti še znatno poslabšal.

Protestna demonstracija pred podjetjem „Silmera"

Včeraj ob 11.40 je skupina delavcev, uslužbenih pri družbi «SILMERA» napravila pred podjetjem v Ul. Mazzini 32. manjšo demonstracijo v znak protesta proti delodajalcem, ki jim baje nočejo izplačati nekakšnih zaostank

Iz neobjavljenega dnevnika šefa Mussolinijevega kabineta Pompea Aloisija

Italija je že leta 1932 hotela razbiti Jugoslavijo

Kje so prvi sledovi tiste italijanske težnje, da se Jugoslavija razbije? Lahko bi na to vprašanje odgovorili takole: Jugoslavija še ni obstajala, a obstajala je italijanska težnja. Italija je napravila vse, kar je bilo v njeni moči, da bi Jugoslavije ne bilo. Ko je pa 1918 Jugoslavija vendarle nastala, je Rim (tako eden kot drugi) podpiral vsa tista gibanja in vse tiste spletke, ki so bile zasnovane za razbijanje Jugoslavije. V tem ni bilo razlike med fašističnim režimom in tistim pred fašizmom.

Diego De Castro piše v svoji knjigi «Il problema di Trieste» (Bologna 1952), da je Mussolinijeva politika «rada gledala razdvajanje ene države v dve (to je Jugoslavija, op. ur.), ki bi bila nevarnejša, če bi bila zaveznica. Bilo je to — pravi De Castro — nadaljevanje politike vlad — predhodnic fašizma, tako, da bi Italija raje videla Hrvatsko ločeno od Srbije, kot je to predvideval tudi londonski pakt (iz leta 1915). Ta pisec pravi, da je Mussolini hotel oslabiti Jugoslavijo «s pomočjo raznih potez, javnih ali tajnih, ki so težile za tem, da se doseže razdvajanje Jugoslavije» (str. 6).

Mussolini je 1924. leta delal z ustaši

1924. leta je sklenil Mussolini tako imenovani rimski pakt, ki je izpopolnil rapalsko pogodbo iz leta 1920, ker je bila sedaj Reka prav tako priključena k Italiji. S tem naj bi se začela doba «prijateljstva» med Italijo in Jugoslavijo. Ta kompromis (v znamenju novih koncesij Italiji), je po nalogu Mussolinija izvedel generalni direktor ministrstva za zunanje zadeve Contarini. Za to je Mussolinija odlikoval kralj z najvišjim odlikovanjem «Collare dell'Annunziata». On in njegov tisk poveličujeta dogodek in «italijansko-jugoslovansko prijateljstvo». Toda istocasno s temi paradami in lepimi besedami je Mussolini že ustvarjal prve zveze s hrvatskimi separatisti.

Prav o tej «dvoični igri», o tem «doppio gioco» piše Rafaele Guarrigia v svojem delu «Ricordi 1922-1946». Pravi, da je Mussolini «istočasno šel na svoje roko po dveh popolnoma različnih poteh in brez vednosti Contarinija». Guarrigilna dvoična igra» Mussolinija (str. 114).

Guarriglia je bil od 1922 do 1946 visok funkcionar ministrstva za zunanje zadeve in zaran. Med drugo svetovno vojno je bil poslanik v Turčiji, po padcu Mussolinija 1943 minister za zunanje zadeve v Badoglievi vladi. V svojih spominih navaja dejstva in dogodke, ki jih je neposredno sodeloval. Guarriglia je bil dolgo šef načelnik oddelka za sredozemska in kolonialna vprašanja pod Mussolinijem. Gaetano Salvemini pravi o njem, da je bil pokoren ter da je «prizvezoval osla tam, kjer je gospodar hotel».

Guarriglia piše, da so postajali odnosi med Italijo in Jugoslavijo vedno slabši, posebno junija 1926. leta, ko je beograjski parlament odbil ratifikacijo tako imenovanih «neitunskih konvencij», ki naj bi izpopolnile rimski pakt iz leta 1924 z novimi koncesijami Italiji. Mussolini je reagiral s tiranskim paktom z Albanijo, s katerim se začenja zasužnjevanje Albanije in «zabijanje klina Jugoslaviji v bok». V zvezi s tem dogajanjem se je Jugoslavija usmerila bolj proti Franciji in tu zahtevala zaščito. Mussolini pa se prav zato — po mišljenju in poznavanju položaja Guarriglie, trudi, da bi jo čimbolj ogrožal in pospešil njeno razbitje.

Gaetano Salvemini piše:

«Ker se je zapletel v sovražno politiko do Jugoslavije, je moral duce želeti okrog Jugoslavije dežele, ki bi jih mobiliziral proti njej» («Mussolini diplomatico» str. 210).

Iz teh razlogov tudi sklepa prijateljstvo z Madžarsko, Bolgarijo in Avstrijo, a trudi se, da bi spodkopal Malo antanto. Mussolini podpira vsa revizionistična gibanja, ki so proti Jugoslaviji, v Italiji pa podpihuje idejo o «osvoboditvi» Dalmacije. Ves ta čas favorizira in tudi finančno podpira ustaški pokret.

Bolonjski dnevnik «Il resto del Carlino» od 4. VI. 1930 je predstavil Ante Pavelića, ustaškega šefa, kot «predstavnika osrednjega hrvatskega naroda». Bilo je to v času, ko je bila prav vsaka vrsta v italijanskem tisku cenzurirana. Torinska «La Stampa» od 25. 6. 1931 tolmači, da je Pavelić «šef mnogih tisočev sonarodnjakov v emigraciji». Torinska «La Gazzetta del Popolo» od 18. 6. 1932 komentira neko Pavelićevo brošuro ter ugotavlja, da predstavljajo njegovi argumenti ne tezo nekega političnega emigranta, temveč mišlenost vsega hrvatskega naroda. Ta list piše o programu ustašev v Jugoslaviji in dodaja, da «vsak novi mučenik pospešuje čas, v katerem bo izbruhnil upor». Tudi milanski «Corriere della Sera» piše pozitivno o Paveliću in ustaših.

Gaetano Salvemini pravi:

«Ta metodična kampanja italijanskega tiska bi bila nemogoča, če je ne bi posebno naročili z višjega mesta». («Mussolini diplomatico» str 329).

Okrog 1930 se je začela realizirati zveza med italijanskim fašizmom in nemškim nacizmom:

«Jugoslavija je bila, kot tudi Francija, obsojena, da bo žrtev te zveze med dvema ordoma. Leta 1930 (če ne še prej od p.) je Mussolini vzel pod svojo zaščito Ante Pavelića tistega vodjo ustašev, ki se je boril za politično odcepitev Hrvatske od Srbije, in ki je postal duce nacifašistične Hrvatske 1941. leta. Avstrija, Madžarska, Hrvatska in Slovenija so bili štirje biseri v kroni, ki jo je Mussolini nameraval pokloniti habsburški dinastiji. Fašistični tisk je sistematično opredeljeval Jugoslavijo kot deželo, ki je bila obsojena na delitev na Srbe, Hrvate in Slovence». (Salvemini str. 329).

Ustaška Hrvatska in italijanska Dalmacija

Ideja o restavraciji Habsburžanov pod kontrolo Rima je bila v tem času zares Mussolinijeva. Ceprav je bil v začetnem prijateljstvu s Hitlerjem se je bal germanskega prodora čez Avstrijo na jug in jugovzhod, bal se je tudi tistega, kar je nekaj pozneje sledilo — «Auschlussa» — priključitev Avstrije k Nemčiji. Tolmač Mussolinijeve zunanje politike Coppola je pisal 1931 v reviji «Politica»:

«Ta restavracija Habsburžanov v zmanjšanem obsegu, naj bi onemogočila «Anschluss»... poleg tega bi morala dobro vplivati na Hrvatsko, da bi se razbila enotnost Jugoslavije, kar bi nudilo Italiji priliko, da zabije v podonavski bazen klin in ustvari jez, ki bi onemogočil vpliv slavizma proti Jadranu».

Pozneje seveda, ko je uvidel, da je to iluzija, je Mussolini opustil idejo restavracije Habsburžanov s središčem na Dunaju, kamor bi spadala tudi Hrvatska za Slovenijo, ter je prešel neposredno na razbijanje Jugoslavije, s tem da dobi Italija del, ostalo pa pride pod njeno kontrolo v tej ali oni obliki. Dalmacija je prvi cilj italijanskega osvajanja.

23. oktobra 1931 je imel Mussolini v Neaplju govor pod velikim geslom «Dalmazia o morte!». Govor je bil konkreten.

Na vpisnem listu, katerega so jeseni 1931 dobili študenti, ki so pristopali v «Univerzitetno fašistično organizacijo», so bile natiskane naslednje besede: «Dinarske Alpe so prava meja Italije in Balkana. Od Takra do Kotora na tisoče bratov trpi in čaka. Italijani! Ne pozabite nikoli, da Dalmacija, čeprav je italijanska, še vedno pripada Jugoslaviji». (Pariški «Temps» od 25. 10. 1931). Tudi ta cilj bo prej dosežen, če bo podpirano ustaštvo, zato so bila v Italiji 1931 organizirana vojaška taborišča za ustaše:

«Medtem ko je Japonska prodirala na Kitajsko, prav proti koncu 1931, je bilo na Madžarskem, na posestvu Janka Pusta, ustanovljeno taborišče za pripravljanje pobeglih hrvatskih fašistov. Madžarski eksperiment je bil posnet po Italiji, kjer je bila podobna šola recimo tako, ustanovljena v vasi Barbi, nedaleč od Borgotara v Emiliji, in v bližini Brescie ter Ancone. Hitler je nato otvoril podobna taborišča v Nemčiji. Skladišča municije so bila v Avstriji. Ante Pavelić je bil šef teh organizacij». (Salvemini str. 364).

Kaj je vedel Pompeo Aloisi na procesu proti Roatti

V januarju 1945 je na razpravi v Rimu proti generalu Roatti, najhujšemu vojnemu zločincu, komandantu italijanske okupacijske vojske v Jugoslaviji. (ki je danes na svobodi!) pričal tudi Pompeo Aloisi. Ta je bil v Mussolinijevem času diplomat visoke stopnje, nekaj časa predstavnik Italije v Zvezi narodov, sicer poslanik. Aloisi je natančno vedel za vse tisto, kar je izvajal Mussolini z ustaši in posebej s Pavelićem. Njegova pričanja so posebno za to prvo temno dobo zelo dragocena. Toda pred sodiščem je kot priča povedal manj, kot je vedel. Izjavil je:

«Vedel sem, da so bila v Italiji taborišča za ustaše, kjer so pripravljali čete za eventualni napad na Jugoslavijo. Ti ustaši so bili zaupani diplomatu Cortesu, ki je bil izločen iz ministrstva za zunanje zadeve, a je bil dolžan biti v zvezi s policijo in drugimi ministrstvi.»

Na procesu je dejal Aloisi tudi to:

«Glede ustašev sem o njih malo vedel (!), ker so bili direktno odvisni od predsednika vlade in njegovega kabineta».

To pomeni, da je bil Cortese direktno podrejen Mussoliniju.

V istem smislu so govorili pred sodiščem Fulvio Suvich, bivši podtajnik ministrstva za zunanje zadeve, torej namestnik Mussolinija v tem resoru, a pozneje poslanik v Washingtonu, ki je bil obtožen skupno z Roatto (in ki prav tako uživa svobodo!), nato Quinto Mazzolini, bivši pomočnik šefa kabineta ministra za zunanje zadeve. Emilio Manganiello, bivši tajnik šefa policije v Rimu, in drugi. Potrdili so, da so «vsi izdatki za ustaše prihajali iz tajnega fonda ministrstva za zunanje zadeve». Neki general karabinjerjev je potrdil, da je bila skupina karabinjerjev dodeljena ustašem (vse to se lahko vidi v italijanski publikaciji «Il processo Roatta — documenti» str. 41 do 63). To je sicer vse potrjeno tudi v dokumentih, ki so v Jugoslaviji, ker so tudi ustaši sami o tem nekaj pisali, hvaleč se, da so prav zaradi finančne in moralne pomoči Italije lahko izvajali atentate na vlake v Jugoslaviji, sabotaže itd. ter v Italiji lahko pripravljali vojsko. Italija je šla tako daleč, da je ne-le dovolila ustaške vojne formacije s Pavelićem na čelu, torej uniformirano vojsko, že od 1932. leta, temveč so ustaši kovali svoj denar v Italiji. Tu je, pod nadzorstvom Mussolinija, ustvarjen ves vodilni vojni aparat za prevzem oblasti v Hrvatski deset let pred začetkom vojne.

Kakšni odnosi so bili med fašističnimi odgovornimi organi in ustaši že 1932, vidimo iz naslednjega primera:

«Prefekt reške province Biasi je priredil v začetku decembra 1932 Paveliću in njegovemu spremstvu večerjo na Reki. V zdravici je naglasil, da bo kot pooblaščen predstavnik italijanske vlade, podprl akcijo ustašev z orožjem, potrebno opremo in denarjem, poleg tistega, kar je že dajala osrednja vlada v Rimu!»

V svoji «odredbi» št. 4 z dne 15. decembra 1933 je izjavil Pavelić, da mu je uspelo «v tujem svetu vzpostaviti vojsko» in da «ni treba tajiti, da bo v primernem času oborožena z najmodernejšim orožjem». V svoji «odredbi» št. 40 od 6. maja 1934 izraža Pavelić «globoko spoštovanje in veliko hvaležnost preporoditelju Italije velikemu Mussoliniju za veliko pomoč, ki jo Italija nudi ustašem».

Albinizem, redek pojav

Gotovo ste že srečali kdaj človeka, ki je imel zelo svetle, skoraj kot lan bele lase, ki je skoraj mižal, kot bi se mu bleščalo in tudi njegove trepalnice so bile bele, oči pa le za spoznanje rdečkaste. To so tipični znaki anomalije albinizma. To ni navaden plavolas človek, kakor je skoraj petdeset odstotkov prebivalstva sveta, ampak je to bolezen, čije vzrok je neka motnja v barvnih žlezah. Rekli smo že, da taki ljudje pripirajo oči, kot bi se jim bleščalo. Saj se jim v resnici tudi blešči in so njihove oči mnogo bolj primerne za mrak ali celo noč, kakor pa za dnevno svetlobo. Morda se bo kdo tudi spomnil opisov lova pariške policije na nekega takega nesrečneža, ki je poleg te razmeroma majhne hibe postal, verjetno prav zaradi tega, tudi znan kriminalec. Dočim je morala pariška kriminalna policija zasledovati tega nesrečneža celo z reflektorji, je on v skoraj popolni temi brez najmanjše luči bežal pred svojimi zasledovalci in jim ubežal, pozneje pa jim je prišel povsem po naključju v roke na svetlem.

Takih albinov je zelo malo in bolje je, da je tako, kajti, kljub temu da ni to neka resna bolezen, je vsakemu to neprijetno. Ugotovljeno je, da so vsi ti ljudje ali obremenjeni z občutkom manjvrednosti ali pa kako drugače neuravnovešeni.

Tudi med živalstvom srečamo albine. Tu ne smemo misliti na vrste živali, ko dobijo zaradi okolja, v katerem žive, tudi belo dlako, kakor n. pr. beli alj severni medved, severna lisica in druge. Tu tudi ne smemo upoštevati planinskega zajca ali orla, ko se v zimskem času, ko v višjih legah zapade sneg, tudi njegov kožuh prilagodi okolju ter spremeni svojo poletno barvo v zimsko, da se tako varuje.

Albinizem jemljemo tu kot poseben fenomen, ki ni v nikaki zvezi s temi povsem normalnimi ter prirodnimi pojavi. V tem smislu so doslej prirodoslovci ugotovili, da je med ptiči manj albinov kot pri drugih vretenčarjih, vendar da je med plazilci bilo doslej zaznamovanih najmanj albinov Isto velja za ribe, ki so izredno redke. Ta pojav je bolj pogost med sesalci, kjer se je često našel cel trop ali vsaj cela družina albinov, in to predvsem med jeleni, med lamami ter med srnami. Pred kratkim so ulovili v Indiji tudi belega tigra. Znano je, da živi v Indiji tudi beli slon, toda teh je več. Belih tigrov, albinov, so doslej zaznamovali, odkar se za to zanimajo, le okoli petdeset. Tega tigra, ki smo ga pravkar omenili, so ujeli živega. Bilo je pa takole. Ko so pred kratkim priredili lov, so opazili na lovu neko tigrico-mater ter njene tri mladiče, od katerih je bil eden bel. Maharadža, ki je bil tudi na lovu, je ukazal ujeti to žival živo. Po tridnevnem lovu je končno uspelo lovcem segnati vse te štiri zveri v neko jamo. Od tu so pa povlovili vsako žival posebej. Dočim so ostale tri pobili, so albina pustili živega in ga udomačili na dvoru maharadže v Rewi.

Da je pojav albinizma tako redek, nam priča tudi stari slovenski pregovor, ki pravi: «Je tako redek, kot bela vrana». Da je to v zvezi s tem, je gotovo, kajti znano je, da je vrana črna. In vendar so včasih dobili ali vsaj videli tudi med vranami kako belo vrano-abilno in od tod tudi ta pregovor.

Mednarodni kongres geografov

Od 8. do 15. avgusta bosta v Washingtonu 70. mednarodni kongres geografov in 8. letno zborovanje mednarodne geografske zveze. Obeh sestankov se bo udeležilo okoli 1000 geografov iz kakih 70 držav.

Zbor zemljepiscev bo podal pregled o znanstvenem delu raznih komisij, ki proučujejo letalsko fotografiranje, starodavne zemljevide, industrijska pristanišča, zdravstveno geografijo, periglacialno morfologijo, regionalne načrte, erozijo tal in popis svetovnega izkoriščanja zemlje. Na dnevnem redu kongresa sta tudi dve posebni vprašanji: dobava živil na svetu in tropska Afrika.

OB SEDEMDESETLETNICI SLOVENSKEGA PESNIKA **ALOJZIJA GRADNIKA**

Iz pesnikove mladosti

(Odlomki iz Smrekarjevega gradiva za monografijo o pesniku)

Kako je prišlo do tega, da je pesnik šel v mestne šole, ne bo težko ugotoviti, zlasti še, če podam nekaj karakterističnih črt očetovega značaja.

Oče Jožef Gradnik je bil tipičen Bric, poln košatega smeha in dovtipov, s sposobnostjo živega pripovedovanja, ki je šlo včasih v izredne podrobnosti. Kot čevljar je delal pozno v noč. Medanci so zvečer pri njem vasovali in Gradnik jim je pripovedoval razne šale in zgodbe. Vselej jih je tako imenitno zabaval, da so silno radi zahajali v njegovo družbo. Nekateri Medanci še danes vedo povedati, kako živo jim je pripovedoval o rusko-turški in rusko-japonski vojski, ter o Potemkinu. Imel je izreden spomin in naravno inteligenco, tako, da bi se v danih možnostih lahko razvil v krepko osebnost.

Šel je s časom in se je še v svojem štiriindevetdesetem letu pogovarjal o dnevnih dogodkih z vsakim nadobudnim mladeničem. Vsako novost je pozdravil in ni gledal nanjo skozi konservativna očala, katera kmet tako pogosto uporablja. Bil je menda sploh prvi kolesar v Brdih in se je štiriinosemdesetleten peljal s kolesom v Krmin po opravkih. Rasti je bil visoke, vzravnane in koščene. Po srcu je bil dober, nacionalno zaveden, z ostrim čutom za pravico. Na vsej njegovi poti ga je odlikovala doslednost, od katere ni odstopil tudi v najhujših trenutkih svojega življenja. Rajši je trpel kot bi krenil z začrtane poti. Denar je pri Gradnikovih imela mati. Oče je bil demokratična natura. Za vsako odločitev se je prej posvetoval pri ženi in družini, vsako stvar je petkrat obrnil in enkrat odločil.

Vse te črte pa mu je oblikovalo brezmejno hrepenenje, da bi dal otrokom boljše življenje kot ga je imel sam. Zato je dal v šolo že prvega sina Rajka, zato je v šolskem letu 1891-92 dal v K. K. Knabenübungschule v Gorici tudi sina Alojzija, čeprav so živeli doma prav bedno življenje.

Nekako v tem času, ko je bil sin Alojzij prvo leto v osnovni šoli v Medani, se je Gradnikova takrat že, šestčlanska družina preselila na Kožinšče št. 7, kjer je bila v prvem nadstropju nad kolnico borna soba. V njej so imeli vse svoje premoženje, in še danes, čeprav je na Kožinšču podrtija, se še dobro pozna, kje je stal železni štedilnik, na katerem je mati kuhala za svojo družino.

Na Kožinšču je bilo stanovanje slabše kot prvo, a mnogo cenejše, toda Gradnikovi v njem niso zdržali. Po nekaj tednih so se vrnili nazaj v prvotno stanovanje, a se še pred rojstnim dnevom sina Lavrencija, dne 11. avgusta 1890, preselili čez cesto v Pahorjevo hišo, kjer so imeli v prvem nadstropju nekoliko boljše stanovanje.

Številno družino so pesnikovi starši le s težavo preživljali. Pesnikov brat Rajko in pesnik sam, se še danes spominjata kot najhujših trenutkov v življenju, svojih poti k Medancem. Nosila sta popravljene čevlje in se največkrat vrnila brez krvavo zasluženega denarja. «Bomo že dali!» «Bom sam prišel pa bom plačal!» Tako so se glasili odgovori ubogim otrokom, ki so trepetajoč gledali v obraze imovitih sosedov. Na ta način niso dostikrat dobili niti tistega, kar je oče zaslužil s svojimi žuljavimi rokami.

Gradnikova mati — posebljena žrtev, je tudi hotela dati svoj prispevek. Doma je gospodinjila in če ji je ostalo kaj časa je šivala. Ker je bila dovolj krepka in v strahotni potrebi, je dojila sosedove otroke in na ta način zaslužila včasih kak kos kruha in pinjeno mleko, to je neke vrste posneto mleko, ki ga dajejo prašičem. S svojimi prsmi je plačevala najemnino za tisto borno stanovanje, ki so ga imeli, enkrat pa je dobila kos blaga za predpasnik.

Iz tega vidimo vso bedo Gradnikove družine in na drugi strani nesramno izkoriščanje preproste žene, ki je za kos kruha morala dajati mleko svojih prsi.

Zemlje je bilo v Brdih malo, interesentov dovolj. Gradnikovi so bili potisnjeni ob stran in niso imeli ničesar. Živeli so ob kupovanju. Marsikdaj je popolnoma zmanjkalo denarja. Tako pripoveduje sin Josip, da so bili nekoč na njegov in očetov godovni dan brez pravega kosila. Oče je imel izdelane tri pare čevljev. Otroci so jih raznesli klientom, a denarja niso prinesli nič. Tako so morali jesti za kosilo suhe ribe, «renge», in polento.

V devetdesetih letih je neki medanski rodoljub dal očetu Gradniku kos zemlje, toda ta je bil le pet metrov dolg in štiri širok. Bila je to skalnata pušča, na kateri je raslo trnje. Danes se nad tem koščkom dviga zadružni dom, greda sama pa je spet opuščena. Oče Gradnik pa je bil tudi s tem zadovoljen. Posekal je grmovje, sesul živo skalo in v košu nanesel prsti, da so poslej imeli vsaj radič kam vsejati...

* * *

V goriški nemški vadnici je bil Gradnikov razrednik Ivo Mercina, ki je bil človek budalastega obnašanja, brez vsakršne pedagoške intuicije. Ob začetku leta je vsakogar vprašal, od kod je doma. Učenci so mu povedali. Gradnika že od vsega početka ni maral. Odklanjal ga je kar nasploh in ko mu je povedal, da je iz Medane je dejal: «Aha, Bric, hudičev stric!» Sošolci so se zakrohotali, Gradnik pa je povesil oči...

Jasno je, da so take neslane opazke kaj slabo vplivale na boječega učenca in ga obenem še bolj prepričevale, da je prepad med reveži in bogataši strahoten in da ga on niti poskušal ne bo preskočiti.

Temu primerne so bile tudi ocene, ki jih je Mercinova dlakocepska pisava z vso natančnostjo napisala in dala 1. decu in njegovim predstojnikom v goriškem Alojzijevišču. V slovenščini in nemščini je dobil tedaj dobro, toda odlično na koncu semestra zgovorno priča, da prva ni mogla biti realna ocena. Gradnik je postal odličnjak in s tem najbolje odgovoril na Mercinovo neslanost.

30. junija 1893 je Mercina izdal poslednje spričevalo. Gradnik je ostal vseskozi na višini, kar mu je dalo jamstvo za gimnazijo.

Obe leti svojega učenja v goriški normalki je stanoval v prav tedaj ustanovljenem Alojzijevišču, klerikalnem zavodu za dijake. Duhovni vodja tega zavoda je bil Mercinov stric Franc, goriški stolni kanonik. Bil je prav star mož in dokaj podobnih potez z nečakom. Oba sta bila doma iz Goč pri Vapavi.

Gradnikovi sošolci so po onem znanem pozdravu učitelja Mercine, kaj kmalu začeli ubirati na njegove strune. Kmalu so bila vsa mlečnozoba usta polna «duhovite» Mercinove opazke, kar je mladega Brica močno odtujevalo od njegovih tovarišev.

* * *

Poleg Alojzijevišča je bilo semenišče, katerega je vodil dr. Anton Mahnič, medtem ko je vodila Alojzijevišče neka sestra iz reda sv. Vincencija s samostanskim imenom sestra Anakleta. Otroci so ji rekli sestra Prekleta, pač tako, kot je zaslužila. Sicer je zavod vodil neki Ličan, ki pa spričo Anakletine samopašnosti ni prišel kaj prida do veljave.

Kruha je bilo v zavodu docembra 1891 na vpogled učenvolj. Pred jedilnico je stala omara, na katero so dijaki metali ostanke — kruhove skorje — te je sestra Anakleta vsak teden pobrala in skuhala tako imenovano šopo, ki je vsaj enkrat na teden prišla na mizo. Za dijake so bilj takrat najhujši trenutki, kajti šope ni maral nihče, sestra Anakleta pa je zahtevala, da nihče ni pustil na krožniku niti grižljaja. Ivan Pregelj, ki je bil nekoliko mlajši od Gradnika, šope nikakor ni mogel jesti. Pri neki taki večerji je stresel šopo v žep. Ko je tako «povečerjal» ga je poklicala sestra Anakleta k sebi. Bila ga je namreč opazovala. Pregelj je trepetajoč šel pred sestro. Sredi jedilnice se je moral ustaviti in vso šopo pojesti, to pot iz žepa seveda.

* * *

22. novembra 1896 je bil dr. Mahnič imenovan za škofa na Krku. Tedaj je semenišče zapustil in na njegovo mesto je prišel zloglasni Castellitz, ki je bil strah in trepet goriškega Malega semenišča. Castellitz je bil lepotec in se je tega tudi zavedal. Bil je profesor na ženskem učiteljišču in si tam pridobil nemajhno število «prijateljic». V teh stvareh je bil živo nasprotje Mahniča — askета, kakor tudi v odnosu do svojih gojencev. Za semenišče je nastopilo obdobje, ko jim ni bilo več dom, ampak ječa, iz katere so dijaka lahko rešili le starši, če so prišli na obisk. Tedaj je dijak dobil nekaj ur svobode. Taki žarki so sicer redko posijali, a so jih ubogi dijaki takrat z večjo naslado pozdravljali.

Castellitzu pa se je kmalu priskutila tudi ta svetla točka. Prekrške je začel kaznovati na ta način, da ni dovolil prostega izhoda. Pisatelj dr. Ivo Sorli navaja zanimiv primer iz svojega življenja v semenišču. Nekega dne ga je obiskala mati in vratar mu je naznanil njen prihod. Fant je ves vesel tekel h Castellitzu v pisarno in ga prosil za izhod. Sorli pa je bil na glasu, da nič kaj rad ne hodi po kosilu v cerkev, tako kot Gradnik ni hodil nikoli. Castellitz je imel dosti ovaduhov, tako imenovanih tercijalk, ki so mu nosili taka sporočila, zato je Sorliju odgovoril: «Kdor ne čuti potrebe, da občuje s svojo nebeško Materjo, tudi pogovora s telesno ni vreden!» (Dr. Ivo Sorli: «Moj roman, Ljub. 1940, str. 54).

To je klasičen stavek iz pedagoške kuhinje semeniškega ravnatelja Castellitza, ki je bil krona tedanjega vedno bolj napadalnega goriškega klerikalizma. Takih primerov pa je bilo v semenišču še več, saj je ravnatelj Castellitz preprosto črtal obroke hrane, če mu dijak ni znal odgovoriti...

* * *

Ta semeniška mladina pa je imela skupno potezo, da je strastno rada brala. Prebirala je vse, kar ji je prišlo pod roko, dasi je bil semeniški indeks dokaj obširen. Na njem so bili kar vsi klasiki, ne glede na to ali so slovenski ali ne. Tako so uživali to «čast» poleg Prešerna tudi Goethe, Wieland in Schiller.

Gradnik je dobil Prešerna že v drugi šoli. Bila je to Giontinijeva izdaja — majhna rdeče vezana knjižica. Gradnik jo je imel vedno pri sebi in jo je kar naprej prebiral. Ugajal mu je, morda še toliko bolj, ker je bil prepovedan, toda bodi tako ali drugače, prisvojil si ga je docela in ga poslej postavljal med prve pesnike.

LADO SMREKAR

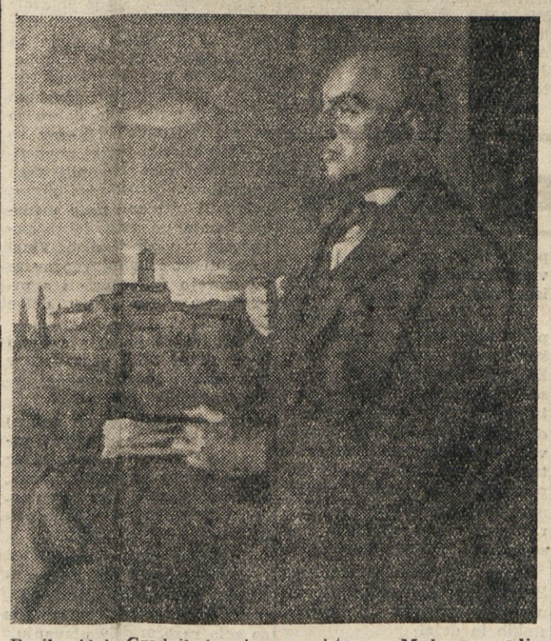

Bucik: Alojz Gradnik in njegova rojstna vas Medana v ozadju. (Last Narodne galerije v Ljubljani)

Devin

Tu stala je ob morju lepa Vida
in je iskala želja brodov sled
Ko jo je k sebi vabil daljni svet,
kot nekdaj Argonavta je Kolhida.

Koralde, marmor, jameli in žida
so mamili jo in tujina cvet,
ni vedela, da tudi grob je med
in da gradove le v oblake zida.

Tujina megla ji ni dala sreče:
Grenák njen beli kruh je, cveti trni,
solzé so biseri, palače ječa.

Ko daljni krov le bojno kliče: „Vrni,
o vrni se!" in samo misli jala
boječe Reka na domača vrata.

Alojz Gradnik

Vladimir Nazor VODA

(Nadaljevanje)

Mornar se je prikazal na Glavi; zavpil je:

«Sporočite kapitanu, da voda ne teče!»

Toda takoj je tudi opazil, kaj se je zgodilo. Odhitel je proti ladji.

Kapitan je pritekel skupaj z mojim očetom in se razvnel ko ogenj. Takoj da bo odplul. Obvestil oblast. Tožil vas, da plača škodo. In nikoli več ne bo poslana nobena pomoč takim divjakom; v nobenem primeru in nikomur. Moj oče ga je miril, toda zaman. Se udaril bi bil kapitan; če množica ne bi bila ostala mirna, brez besede, skoraj brez sleherne kretnje. Ko da je tokrat čutila in priznavala, da je kriva.

Kmalu po tem pa je prav tako molče gledala, kako mornarji zopet vlečejo cevi na ladjo, kako odvezujejo vrvi in kako se ladja odmika od obrežja, da bi se počasi obrnila in brez pozdrava z vedno večjo naglico odplula proti vhodu v zaliv, izginjala v sencah prvega mraka.

Vsi so gledali v tisto smer, tudi potem, ko je že izginila, kajti prikazal se je čoln, s katerim sta se Goljat in Sibe vračala iz kamnoloma.

Mahala sta z nečim, kričala sta.

Hitro sta veslala. Kmalu ju je bilo mogoče tudi slišati:

«V vas! V vas!»

Ljudje so se spogledali.

«Da se ni v vasi pripetila kaka nesreča? Mogoče gori? Iz kamnoloma se vidi v vas.»

«Bog pomagaj! In Mamka božja!» so se vznemirile ženske.

«Goljat, kaj je? Kaj je?»

Čoln je že pristajal.

«Hitro v vas. Nevihta se približuje.»

«Kakšna nevihta, burkež!»

«Od tu se še ne vidi, toda onstran preliva je vse črno. Nagloma se približuje čez morje. Naravnost proti nam... Prej bo v vasi kakor mi.»

Dosti jih je bilo, ki so zmajevali z glavami in niso verjeli. Drugi pa so dejali:

«Saj so tudi mornarji povedali isto. Nekaj mora že biti.»

«Poslušajte!» je zopet zaklical Goljat.

Morje, ki je bilo do tega trenutka mirno ko olje, je zavalovilo in začelo komaj opazno udarjati ob čeri obrežja.

«Bo. Vreme se bo spremenilo.»

Ena izmed stark pa je zakričala:

«Poglejte Svetnico. Zopet se ji blede. Vselej jo prime pred dežjem.»

In novo upanje je zraslo v ljudeh. Bog reveža ne zapusti. Nevihta je tu. Dovolj bo nebeške vode zanje, za živali, pa tudi za trte. Se pred dnevom bo vse dobro. Nebo se jih je usmililo.

«Domov! Domov!»

Vsi so skočili, da bi odvezali živino in jo odgnali.

In res, še preden so se dobro premaknili, so se prikazali v somraku nad vhodom v zaliv najvišje pod nebo moleči robovi temnih, gostih oblakov, v drago pa je dahnil prvi dih vetra in se podvizal proti vasem.

«Hvala ti, Bog! Hvala ti, Mati Božja!»

«Te Deum laudamus!» se je zaslišal globoki Prerokov glas.

In vse je pohitelo proti vasi.

Dolga, siva procesija živali in ljudi je stopala mimo naše hiše ko večerni strahovi, špotoma pa so prepevali cerkveno pesem. Vedno tiše se je slišalo petje utrujenih glasov brezbarvnih in brez pravega zvoka, spremljali pa so ga zamolkli, preteči klici starega berača in visoki vriski in smeh svetnice Livije.

X.

Mati je prižgala svečo na mizi, mi pa smo ostali pri vodnjaku. Globoko smo vdihavali vetrič, ki nas je hladil, gledali smo v nebo, ki se je bolj in bolj mračilo in se naglo preprezalo z vedno bolj črnimi oblaki.

V hišo smo stopili šele takrat, ko je petje kmetov zamrlo nekje v daljavi in je v našem mrtvem, praznem pristanu zopet zavladal nam tako dobro znani molk.

Oče je hodil sem in tja po sobi, vsak čas kuhal skozi okno, pogledoval na barometer.

«Čemu zopet gledaš tistega goljufa? Kaj še dvomiš? Sedi!» mu je rekla mati. «Saj si se danes dovolj namučil s tistimi divjaki. No, si videl, kakšni so?...»

«Beži no. Vse to ni nič. Ubogi, revni ljudje so!... Pa moj barometer. Ko da je postal večji poštenjak.... Slišiš. Okno ropoče v sobi. Dobro bi bilo zapreti ga, toda pošteno. Stari Prerok nam je obljubil pravo povodenj. Tudi potrebna nam je.»

Bolehni mož s plešasto glavo in belo brado ni nič več kašljal, hodil je zravnan, bil je videti mnogo mlajši. Dlani je začel treti drugo ob drugo; name se je oziral s svetlimi, nasmejanimi očmi.

Mati je opazila njegov pogled, pa se je tudi sama ozrla name z očmi, ki so bile še veselejše kakor njegove.

«Pero! Kaj praviš pa sedaj o našem Vladu?»

«Kaj naj bi rekel? Na dež ga bomo pognali. Premoči naj se kar do kože... do kosti.»

«Da, da. Zaradi njega nam Bog tudi pošilja dež. Predvsem zaradi njega in zanj. Poženimo ga na dež, poženimo ga...»

«Čemu pa to? — sem vprašal kar moči nedolžno, čeprav sem razumel smisel njunih besedi.

«Ker bi brez dežja ovenel. Ovenel bi, sinko, prav kakor naše mlade trte v Nerezinah... Da, vse je rešeno. Samo poslušaj!»

In prisluškovali smo, kako zunaj pošumeva morje in se veter vedno močneje razvija, v sobo pa vdira svežost, ki naznanja dež.

Mati je spravljala v posteljo najmlajšo sestro in brata; starejši sestri sta pospravljali mizo; jaz pa sem sedel zraven vrat.

In čim dalje sem zrl očeta, tem bolj so bledeli in izginjali izpred mojih oči dogodki tistega dne. Vsi klici, vpitje in pesmi so se izgubljali nekam daleč spričo besedi tega človeka, ki se je še vedno s skoraj mladeniškimi kretnjami sprehajal po sobi. Po sreči, ki je sijala sedaj z njegovega obraza in iz vsakega zvoka njegovega glasu, sem razumel, kolikor je moral pretrpeti tiste dni, ko se je bal, da ga bo suša prisilila, da odreče materi tisto, kar ji je bil le stežka obljubil. Nisem točno vedel, zakaj, toda dozdevalo se mi je, da tudi njega prav kakor mater mori žeja, hujša od žeje velikoselskih kmetov... In vse to največ zaradi mene... Hotel sem steči k očetu, se mu obesiti za vrat, toda nisem mogel premagati strahu, ki me je obhajal vedno pred tistimi, ki sem jih imel najbolj rad.

Da ne bi sedel kar tako, in da bi se čim laže vsega tega otresel, sem poiskal vedrico; podstavil sem jo pod žleb, ki je bil nad hišnimi vrati.

Mati je prav takrat prinesla na mizo večerjo in tisto malo vode, kar je je skrivaj dobila od kapitana, ko so padle prve kaplje dežja na našo streho.

Skozi strop, ki je bil samo iz desk, smo dobro slišali, kako štropotajo — spočetka redke, toda debele, nato drobnejše in bolj nagosto — potem je začelo enakomerno deževati, posameznih udarcev nisi več slišal, ampak samo neprekinjen, enakomeren šum.

«E, ko bi takole vsaj nekaj časa šel!» se je oglasil oče.

Nad drago je zagrmelo. Grmenje se je razleglo po vsem zalivu, nam se je pa zdelo, da se trese tudi hiša. Sum je prišel v vihro, v klopot in bobnenje. Ploha je trajala dolgo, postajala vedno močnejša. Slišali smo, kako kaplja voda skozi staro streho na stropne deske nad našimi glavami. Tu pa tam je kapljalo že okrog nas.

«Strah me je, da bo dežja še preveč,» je spregovorila mati.

«Se v klet nam bo prišla voda.»

«To kaplja vino v naše sode.»

Žlebovi so ropotali in klokotaje požirali težko vodo. Slišati je bilo, kako se voda zliva nizdol po Glavi in teče po uličici ter udarja ob naša vrata. Od časa do časa nam je prihajlo na uho šumenje, ko da nekje daleč pada slap.

«Prava povodenj bo!»

«Menda ne boš začel tudi ti kakor naš Prerok?»

«Toda človek boži....»

«Molči. In če bi tud

PRIMORSKI DNEVNIK

VREME

Vremenska napoved za danes: Lepo vreme z rahlo oblačnostjo. Temperatura brez posebne spremembe. Včerajšnja najvišja temperatura v Trstu je dosegla 30.6, najnižja 22.3 stopinje.

RADIO

Opozarjamo vas na sledeče oddaje. **Jug. cone Trsta:** 20.00: G. Verdi: «Simon Boccanegra» opera v 3 dej. — **Trst II.:** 18.15: Richard Strauss: Koncert za oboo in orkester. — **Trst I.:** 23.00: Iberske narodne pesmi. — **Slovenija:** 21.00: Čelakovski in Prešeren. 22.20: Vasilij Mirk: Simfonična suita, Karl Pahor Scherzo.

SREBRNA MEDALJA

XV. OLIMPIADA JE KONČANA

Na olimpijskem stadionu v Helsinkih je ugasnil olimpijski ogenj, ki bo ponovno vzplapolal čez štiri leta v Avstraliji - v Melbournu

HELSINKI, 4. — Lep sončen dan je včeraj ponovno odel glavno mesto Finske v čarobne barve. Po ulicah in cestah je mrgolelo športnikov in gostov. Med vsemi je vladalo vidno slovesno razpoloženje. Domače prebivalstvo — okrog 25.000 oseb — se je že v dopoldanskih urah zbralo na posebni olimpijski manifestaciji, na kateri je nastopilo 5 najuspešnejših sportnikov vseh celin, ki so nagovorili gostitelje, se zahvalili za gostoljuben sprejem in poudarili vročo željo, da bi te olimpijske igre, ki so bile po dogodkih in uspehih največje od vseh, razlile do vseh narodov sveta tisto veliko moč, ki bi pomagala ohraniti mir na svetu.

Sredi popoldneva se je mogočna olimpijska arena vnovič napolnila do zadnjega kotička — k zadnji točki sporeda, konjiškega tekmovanja z naslovom «Grande prix des nations», na katerem je zmagala ekipa Anglije pred Čilejem in ZDA. Tako si je Anglija tik pred zaključkom tudi priborila eno najvišje priznanje na letošnji olimpiadi. V ocenah posameznikov je ta čast pripadla Francozom.

Ob 19. uri (po finskem času) se je začela zaključna slovesnost, na katero je seveda čakalo vseh 70.000 gledalcev. Spet so vkorakala s svojimi zastavami na čelu vsa zastopstva sodelujočih držav — z Grčijo na čelu in s Finsko na koncu sprevoda — spet se je mogočna armada mladih in zdravih ljudi z vsega sveta v slikovitem polkrogu razporedila okrog častne tribune, na kateri so se medtem zbrali predstavniki Mednarodnega olimpijskega odbora in številni drugi oficielni gostje. To pot je bilo razpoloženje v povorki še vse drugačno kakor pred 14 dnevi, kajti med udeleženci je bilo mnogo takih, ki so se jim v teh dnevih izpolnile nade in so prejeli za svoja vztrajna prizadevanja priznanja na najvišjem športnem forumu.

Ko se je vrvenje poleglo, je godba zaigrala najprej grško, nato finsko in slednjič še avstralsko himno, hkrati pa so se na častnih jamborih spet dvignile vse tri državne zastave, slednja v počastitev prireditelja XVI. olimpijskih iger, ki bodo tela 1956 v Melbournu. Po tem uvodu je spregovoril s častne tribune predsednik CIO Edstroem, ki je v imenu olimpijskega odbora proglasil letošnje olimpijske igre za zaključene, hkrati pa pozval mladino vseh dežel, naj se v štirih letih spet sestane v Melbourneu. Izrazil je nado, da bo ta mladina v naslednjih štirih letih še dalje lahko razvijala svoje sile in se potem spet pomerila v plemenitih olimpijskih borbah za čast športa, za čast svojih držav in za človeštvo. Govornik je v nadaljnjem omenil še okoliščino, češ da je bilo pred letošnjimi olimpijskimi igrami tod in tam nekaj omahljivcev, ki so dvomili, da se bodo dandanes dale prebroditi vse težave, ki so bile izvedbi take prireditve z udeležbo 72 narodov vseh plemen in vseh celin sveta na poti. In vendar so se te olimpijske igre pokazale kot velika manifestacija miru in velik dogodek sreče in zadovoljstva za udeležence. «Želim, da bi tako ostalo vseleja», je zaključil Edstroem svoj slavnostni govor v olimpijskem stadionu.

Takoj nato se je začela slovesna ceremonija snetja olimpijske zastave, medtem ko je godba zaigrala olimpijsko himno. Ko je bila zastava sneta, jo je predsednik CIO izročil županu mesta Helsinkov, ki jo bo hranilo do prihodnje olimpiade, ko bo nastopila nadaljnjo pot, ki jo dela do zdaj že od leta 1896 po vseh evropskih in ameriških mestih in pojde v tem desetletju še v Avstralijo. Skupina kadetov finske mornarice je nato prevzela olimpijsko zastavo in jo ponesla po sredi stadiona proti izhodu v portalu, njej pa so se priključili zastavonoše vseh ostalih držav — po enakem vrstnem redu, kakor so olimpijske reprezentance prihajale v stadion. Na 72 m visokem olimpijskem stolpu je v veliki bakreni žari začel ugašati olimpijski ogenj. Množice so burno pozdravljale te zaključne faze olimpijskega slavja, mogočen zbor pevcev pa je odpel nato veličastno skladbo za to zgodovinsko svečanost. Mali ali kleni finski narod je letos doživel največje zadoščenje za svoj dolgoletni športni sloves, vsi udeleženci pa so mu v teh nepozabnih 14 dnevih neštetokrat izrekli priznanje in zahvalo, da je tudi srečno izvedel to največjo športno prireditev vseh časov.

Olimpijski ogenj je ugasnil, olimpijska ideja pa bo živela dalje!

Po športnih tekmovanjih dvoboj s številkami

XV. olimpijske igre so torej končane in, kot govorijo poročila iz Avstralije, se v Melbournu že pripravljajo na XVI. olimpiado, ki bo tam leta 1956. Poročila iz Avstralije pravijo tudi, da je ministrski predsednik države Victoria neusmiljeno odločen, da niti za olimpiado ne bo spremenil predpisov o točenju alkoholnih pijač. V državi Victoria namreč ne smejo točiti alkohola po 18. uri in ob nedeljah, kdor bi pa v restavraciji pri večerji pil pivo, pride lahko pred sodišče.

Po športnih dvobojih se začenja, kot kaže, dvoboj s številkami. Mednarodni olimpijski odbor, kot znano, ne vodi lestvic po državah, pač pa se s tem ukvarjajo razni časopisi. Najbolj razširjena sta dva sistema dodeljevanja točk; prvi upošteva samo medalje, drugi pa prvih šest v vsakem tekmovanju. Po obeh tablicah so na prvem mestu ZDA, na drugem pa ZSSR in na tretjem Madžarska. Je pa teh sistemov še več, tudi takih, ki dajejo prvo mesto Rusom. Tudi nekateri finski listi, kot n. pr. konservativni «Hufvudstadsbladet», daje Rusom zmago nad ZDA s 489,5 proti 489 točkam. List «Uusi Suomi» pa je naračunal, da so prve ZDA s 494,5 točke proti 489,5 za ZSSR.

Po «neuradni» tablici, ki smo jo objavljali tudi mi, so na prvem mestu ZDA s 614 točkami, slede pa ZSSR 533,5, Madžarska 308, Švedska 265, Nemčija 171,5, Finska 162, Italija 158.72, Francija 156, ČSR 131,5, Anglija 117. Po tej tablici je Jugoslavija na 28. mestu z 22 točkami.

Vodja sovjetske delegacije na olimpijskih igrah Romanov je izjavil, da je «ponosen, ker je ZSSR zasedla prvo mesto» in da ni dosegla več točk zaradi sodnikov. Stara pesem.... Tudi agencija «Tass» trdi, da so sovjetski atleti prvi, enako tudi nekateri vzhodnonemški listi, medtem ko je glavni vzhodnonemški časopis «Taegliche Rundschau» dva dni pred koncem olimpiade prenehal objavljati lestvice. Takrat so namreč Rusi na neuradni lestvici zdrknili s prvega na drugo mesto. Istega dne je izginila tudi tabla z lestvico pri vhodu v taborišče sovjetskih atletov. Do takrat so se namreč tudi Rusi držali zgoraj omenjene «neuradne lestvice»... Po kakšnem sistemu so zaračunali zdaj, da so prvi, še ni znano.

Največ točk so si Rusi nabrali pri orodni telovadbi, kjer se nagrajujejo rezultati na vsakem orodju posebej. Tako da velja n. pr. zmaga v preskokih čez konja pra vtoliko točk in zlato medaljo kot zmaga na nogometnem turnirju. V splošnem pa sovjetski atleti, razen v nogometu in vaterpolu in deloma tudi v lahki atletiki in plavanju, niso razočarali.

Na tretjem mestu je Madžarska, dežela starih športnih tradicij, ki jo mnogi štejejo za moralnega zmagovalca olimpiade, ker je v primerjavi s številom prebivalstva nedvomno največ dosegla. Zelo dobro so se plasirali Švedi, čeprav so v lahki atletiki precej popustili. Nemci niso izpolnili vseh pričakovanj in si niso n. pr. pridobili niti ene zlate medalje. Imajo pa zelo dobro povprečje v vseh tekmah. Finci so se dobro izkazali, čeprav se ne morejo več ponašati s prvenstvom v tekih na dolge proge.

Italijani so lahko s svojimi uspehi zadovoljni, čeprav so v marsikateri športni panogi zelo nazadovali.

Čehi so se plasirali precej visoko predvsem po zaslugi zakonskega para Zatopek, ki se vrača domov kar s štirimi zlatimi medaljami, sicer pa so pokazal manj, kot so od njih pričakovali.

Angleži s svojimi uspehi gotovo ne morejo biti zadovoljni, zlasti ne v lahki atletiki. Japonci, verjetno pretrenirani, pa so zelo razočarali v plavanju.

Jugoslavija je na letošnjih olimpijskih igrah dosegla več kot kdaj koli na olimpiadah, čeprav je bila letos konkurenca mnogo ostrejša. Zlasti so ugodno presenetili veslači splitskega Gusarja, ki se vračajo ovenčani z lovorjem olimpijskih zmagovalcev, in vaterpolisti, ki so le za las zaostali za Madžari. Kot nogometaši so tudi vaterpolisti šli v finalno borbo precej handicapirani, ker so na že tako napornem turnirju morali odigrati tekmo več kot ostala moštva; medtem ko so nogometaši za to precej sami krivi, je vaterpolistom zmešal štrene sodnik, zaradi katerega je morala biti tekma s Holandsko ponovljena.. Na splošno je bila olimpiada še en dokaz, da jugoslovanski šport stalno napreduje.

* * *

Mnogo nepričakovane sreče (kdo je na primer sploh pomislil na Luksemburžana Barthela v teku na 1500 m!), pa tudi mnogo razočaranih upov so prinesle te olimpijske igre. Toda tudi med upanji, ki se niso izpolnila, je treba razločevati dve vrsti: taka, ki so slonela na dejanski vrednosti tega ali onega atleta, te ali one športne panoge v neki deželi, in taka, ki so se opirala v vero na «čudež», ali še huje, na staro slavo ali čezmerno reklamo.

Žrtev take mentalitete, ki je daleč od pravega športnega duha — ta privošči že vnaprej zmago najboljšemu, ne «svojemu» — so postali na primer sovjetski nogometaši, ki so prišli v Helsinki, obdani s propagandistično gloriolo gotovega zmagovalca. Bodimo pravični: tretje mesto bi Rusi verjetno zaslužili, ko jim usoda v obliki žreba že kar v začetku ne bi poslala na pot Jugoslovanov.

Podobno mentaliteto, čeprav na nekoliko drugačnih osnovah, pa smo opazili — in še opazujemo — tudi v Italiji. Vzemimo nogomet in snovi za pisanje bo kar preveč. Pred prvo resno tekmo italijanskega «amaterskega» moštva so nekateri listi — med njimi tržaške «Ultime Notizie» — pisali, da ima Italija mnogo upanja, da si pridobi zlato olimpijsko medaljo v nogometu. Potem je prišel hladen tuš v tekmi z Madžari, ki se niso niti kdo ve kaj potrudili. Zlata medalja je šla po gobe, vrednost italijanskega nogometa pa seveda ne. Nočemo reči, da je italijanski nogomet slab; gotovo pa je precej slabši kot nekoč in nezadosten za zmago na olimpiadi, pa tudi če ne bi nastopilo samo «amatersko moštvo», ki je sicer na italijanskem nogometnem sejmu vredno med brati nekaj sto milijonov in so v njem celo državni reprezentanti kot Boniperti, ki stane milijon za vsak kilogram svoje teže.

Ko si je leta 1948 Švedska z zmago nad Jugoslavijo na wembleyskem stadionu priborila zlato olimpijsko medaljo, smo čitali v italijanskih listih: To naj bi bila igra olimpijskih finalistov? Taka moštva spadajo pri nas v ligo C, z nekaj sreče morda v B.. Tisto švedsko moštvo, vredno kakšne Fanfulle, se je potem skoraj v celoti — in za drag denar — preselilo v najboljše italijanske klube in naredilo iz njih močne, moderne nogometne e. najstorice. In še je oropana Švedska v Riu leta 1950 premagala Italijo, dvakrat oropana pa v Italiji igrala neodločeno...

Letos piše neki Gianni Brera v «Gazzetta dello Sport», da bi Juventus z dobro igro zlahka premagala Madžare, letošnje olimpijske zmagovalce, tista Juventus namreč, katere steber sta oba Hansena, člana danske reprezentance, ki je leta 1948 prilezla «samo» do bronaste medalje in ki bi po zgornji logiki bila dobra najbrž kvečjemu za «promozione». Pustimo ob strani hipotetično igro Juventus - Madžarska (tudi zagrebški Dinamo je že premagal kot sparing-partner avstrijsko reprezentanco s 5:1, ta pa nekako ob istem času italijansko državno moštvo s podobnim rezultatom) in se zadovoljimo s pripombo, da se govori o bližnjem gostovanju Madžarov v Italiji...

Podobno je z vaterpolom. Italija je leta 1948 osvojila zlato medaljo, letos pa z veliko srečo bronasto. Prav presenetljivo je, da nihče v Italiji ni upošteval močnega nazadovanja italijanskega vaterpola v zadnjih letih, niti dejstva, da so se v Helsinkih pojavili dvakratni olimpijski zmagovalci Madžari, temveč da smo brali stavke kot: «Prognoze? Vse za Italijo, seveda...» in da je agencija ANSA celo po lekciji v tekmi z Madžarsko (2:7) pisala, da so se upi «azzurrov» na zmago samo «zmanjšali». Po tekmi z Jugoslavijo, v kateri bi bil poraz verjetno dosti hujši, ko Jugoslovani ne bi morali odigrati treh tekem, od teh eno zelo težko, v dveh dneh, je prišlo delno iztreznjenje. «Delno» pa zaradi bronaste medalje, ki jo je italijanskim vaterpolistom daroval samo žreb, ki je v eni polfinalni skupini združil štiri močnejša moštva, v drugi pa štiri šibkejša. Zakaj so sploh žrebali, ko je bila poprej določena že shema turnirja, ni prav jasno. Gotovo pa je, da weembleyski zmagovalci po prvotni shemi ne bi prilezli v finale.

In *«morale de l'histoire»*? Prav nepotrebno delo bi bilo, ko bi jo zapisali — saj tako ali tako ne bi nič zalegla..

Še nekaj izjav

HELSINKI, 4. — Načelnik ameriške reprezentance na olimpijskih igrah, Kenneth Wilson, je izjavil, da je bila petnajsta olimpiada v Helsinkih najlepše atletsko tekmovanje, kar jih je kdaj bilo.

«Veliko število porušenih svetovnih rekordov in dejstvo, da so zmagovalci v mnogih panogah prekosili olimpijske rekorde, vse to je jasen dokaz, na kaki višini je bilo tekmovanje», je rekel. «Še važnejše pa je bilo odlično športništvo, ki so ga tekmovalci pokazali, in to, da so se strogo držali olimpijskih idealov».

Pristavil je, da je sicer prišlo do nekaj obžalovanja vrednih incidentov, ki jih je povzročila tekmovalska vnema, vendar jih je bilo zelo malo in tisoči dobro izvežbanih atletov iz 49 držav so uživali v tekmovanju in sklenili med seboj trajno prijateljstvo. Omenil je tudi, da so bile igre izredno dobro organizirane.

Tudi novi predsednik olimpijskega odbora, Američan Avery Brundage, se je pohvalno izrazil o olimpiadi.

«Tu v Helsinkih je bil olimpijski ideal tako uresničen, kakor še nikoli prej», je rekel. Edina težava je zdaj v tem, da se je olimpijsko gibanje v svetu tako razvilo, da je postal obseg iger pervelik. Spričo vse večjega števila tekmovalcev — tako posameznikov kakor reprezentanc — obstaja nevarnost, da bi se igre preveč razrastle. S tem problemom smo se že in se tudi zdaj bavimo.»

Član izvršilnega odbora Burghley je pohvalil «ogromni uspeh» olimpijskih iger v Helsinkih in dejal:

«Se boljše kakor množica porušenih rekordov je to, da se je zbrala tu v Helsinkih smetana svetovne mladine, ki je imela priložnost, da se spozna in vzljubi. Olimpijski duh pa je zajel tudi milijone ljudi po svetu. To je pomagalo k zbližanju narodov na svetu».

KINO NA OPČINAH

priredi na splošno zahtevo teden filmov družbe «Metro Goldwin Mayer», to je vsak dan drug barvni velefilm.

DANES, 5. t. m., z začetkom ob 19. uri bo film

„Trije mušketirji"

JUTRI, 6. t. m.

„Bikoborka" (La matadora)

V ČETRTEK, 7. t. m.

„Mama, ne poroči se"

V PETEK 8. t. m.

«Dva mornarja in eno dekle»

V SOBOTO 9. t. m.

„Nancy potuje v Rio"

V NEDELJO 10. in PONEDELJEK 11. t. m. pa nekaj zelo veselega:

„Očka postane dedek"

V glavni vlogi nastopi Spencer Tracy, pa tudi v ostalih vlogah nastopajo igralci svetovnega slovesa.

Ob 20. uri se predstave nadaljujejo na prostem, in sicer na prijetno hladnem dvorišču. Za brezhibno postrežbo skrbi bar.

KINO V TRSTU

Excelsior. 16.30: «Branitelj Manile», W. Beery.
Nazionale. 16.30: «Njegovo veličanstvo se poroči», J. Powell.
Arcobaleno. 16.00: «Tatica srca», G. Rogers, J. P. Aumont.
Atra Rojan. 16.30: «Bil je on... da, da», W. Chiari, I. Barzizza.
Alabarda. 16.30: «Prišel je uglaševalec», T. Lees, L. di Leo.
Aurora. 16.30: «Kadar trčijo svetovi».
Ariston. 16.00: «Girandola», Fred Astaire, G. Rogers.
Garibaldi. 15.00: «Mehiški zaliv», J. Garfield, P. Neal.
Ideale. 17.00 «Kraljica morskih roparjev», J. Peters,
Impero. Zaprto zaradi počitnic.
Italia. 16.00: «Njegova ženska», M. Presle, J. Garfield.
Moderno. 17.00: «Tovarišča», C. Colbert, C. Boyer.
Savona. 16.00: «Romantični avtoturist», G. Peck.
Vittorio Veneto. 15.30: «Ljubezen», M. Brand, T. Wright.
Azzurro. 16.00: «Atomska eksplozija».
Belvedere. 16.30: «Akcija se nadaljuje», R. Bryan.
Marconi. 14.30: «Tomahavk — bojna sekira», V. Heflin.
Massimo. 16.00: «Angel med mnogo žico», L. Beghi, U. Spadaro.
Novo cine. 16.00: «Zmagali smo».
Odeon. 16.00: «Serifova hčerka», G. Ford, N. Foch.
Radio. 16.00: «Umazane roke», G. Ford, N. Foch.
Venezia. 16.00: «Sovraštvo», D. Dick, F. Lovesoy.

POLETNI KINO

Arena dei fiori. 20.00: «Oktobrski vpoklic», G. Ford, T. Moore.
Ginnastica. 20.00: «Gospa z rekom», J. De Carlo.
Ginnatica. 20.00: «Dva mornarja in deklica», F. Sinatra, G. Kelly.
Pončana. 20.15: «Zadnja ura», T. Johnson.
Rojan. 20.00: «Manekenka», Lana Turner, Ray Milland.
Sv. Ivan. 20.30: «Cestitke... mnogo dečkov», Delia Scala.
Pattinaggio. 20.45: «Stromboli», I. Berman.

RADIO

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

254,6 m ali 1178 kc

TOREK, 5. avgusta 1952

6.45 Kaj je danes novega — pogovor z ženo. 7.00 Poročila. 7.15 Slovenske narodne. 13.30 Poročila. 13.45 Od včeraj do danes. 15.30 Igra orkester JLA iz Portoroža. 14.20 Kulturni razgledi. 18.15 Igrajo godbe na pihala. 18.30 Španski roman: A. Dumas «Dama s kamelijami (9. nadalj.). 19.00 Ciganski napevi. 19.15 Poročila. 20.00 G. Verdi: «Simon Boccanegra» opera v 3 dej. 22.00 Lahka in plesna glasba. 23.10 Glasba za lahko noč. 23.30 Zadnja poročila.

TRST II.

306,1 m ali 980 kc-sek

7.15 Poročila. 7.30 Jutranja glasba. 11.30 Lahki orkestri. 12.10 Po vsakega nekaj. 12.45 Poročila. 13.00 Glasba po željah. 14.00 Poročila. 14.15 Glasba za štiri klavirje. 14.30 Dnevni pregled tiska. 17.30 Plesna glasba. 18.15 Richard Strauss: Koncert za oboo in orkester. 18.40 Slavni pevci. 19.15 Pestra glasba. 19.45 Poročila. 20.00 Olimpijska kronika; nato slovenske pesmi. 20.30 Aktualnosti. 20.45 Lahke melodije. 21.30 Dramatizirana povest. 21.30 Večerne melodije. 22.00 Wagner: Tristan in Izolda — 3. dejanje. 23.05 Zmerni ritmi. 23.15 Poročila. 23.32 Polnočna glasba.

TRST I.

7.30 Poročila. 7.45 Jutranja glasba. 13.00 Poročila. 13.25 Italijanske pesmi 14.25 Slavni vokali 18.30 Plesna glasba 1925 Lahka glasba. 20.00 Poročila. 20.20 Melodije in petje iz Culver City. 22.30 Jazz iz Pariza. 23.00 Iberske narodne pesmi. 23.15 Poročila. 23.25 Plesna glasba.

SLOVENIJA

327,1 m 202,1 m 212,4 m

12.00 Lahka orkestralna glasba. 12.30 Poročila. 14.00 Veseli domači napevi. 18.30 Zabavni orkestri. 19.10 Na harmoniko igra August Stanko. 19.30 Poročila. 19.40 Zabavna glasba. 20.15 Večerni koncert. 21.00 Čelakovski in Prešeren. 21.15 Od melodije do melodije. 22.00 Poročila. 22.20 Vasilij Mirk: Simfonična suita, Karl Pahor: Scherzo.

Charles Dickens — PICKWICKOVCI

50.

Prevedel prof. dr. Fr. Bradač

Bilo je že pozno zvečer, ko so gospod Pickwick in njegovi tovariši s pomočjo Samovo stopili s strehe catanswillske poštne kočije. Iz oken gostilne «Pri Mestnem grbu» so vihrale mogočne modrosivlene zastave in vsa hiša je bila polepljena z lepaki, katerih orjaške črke so oznanjale, da ima odbor spoštovanega Samuela Slumkeya tukaj vsak dan seje. Na cesti se je bila nabrala gruča pohajačev ter zijala na hripavega gospoda na balkonu, ki je govoril za gospoda Slumkeya in se je tako prizadeval, da mu je bil obraz rdeč kakor češnja. Toda poudarek njegovega dokazovanja in tehtnost njegovih razlogov so nekoliko motili štirje veliki bobni na vogalu sosedne hiše, ki jih je tja poslal odbor gospoda Fizkina in so neprestano bobnali. Poleg njega je stal majhen mož, ki je zdaj pa zdaj zavihtel klobuk in pozival s tem ljudstvo, da bi kričalo «hura!», kar se je tudi vselej zgodilo z največjim navdušenjem, tako da je hripravi gospod dosegel svoj namen prav tako, kakor če bi ga bil slišal vsakdo.

Pickwickovci so bili komaj stopili z voza, ko jih je obkolila druga gruča «poštenih in neodvisnih», ki je takoj trikrat zakričala oglušujoč «hura!» V to je posegla glavna množica (kajti čisto nič ni potrebno, da ljudska masa ve, zakaj kriči) iz male oddaljenosti tako gromovito, da je hura narastel v triumfalno tuljenje, ki je celo hripavega moža na balkonu prisililo k molku.

«Se enkrat hura!» je zakričal mali mož na balkonu in množica je spet kričala, kakor da ima pljuča iz litega železa z jeklenimi vzmetmi.

«Živio Slumkey!» so tulili «pošteni in neodvisni».

«Živio Slumkey!» je pomovil gospod Pickwick ter se odkril.

«Pereat Fizkin!» je rjovela množica.

«Pereat Fizkin!» je kričal gospod Pickwick.

In spet je nastalo splošno rjovenje kakor v menežariji, če pozvončkija slon v znak, da bo kmalu krmljenje.

«Kdo pa je Slumkey?» je šepetal gospod Tupman.

«Pst! Ne vem,» je prav tako tiho odgovoril gospod Pickwick. «Nič ne izprašujte! Pri takih priložnostih je zmerom najbolje, delati to, kar delajo vsi.»

«Kaj pa če sta tu dve stranki?» je pripomnil gospod Snodgras.

«Potem se mora kričati z večino,» je odgovoril gospod Pickwick.

Te besede so tako globoke, da bi cele knjige ne mogle povedati več.

Šli so v gostilno; množica se je razmaknila na levo in desno, da so mogli skozi, ter jim v pohvalo gromovito kričala. Prvo, na kar je bilo treba zdaj misliti, je bilo prenočišče.

«Ali dobimo tu prenočišče?» je vprašal gospod Pickwick natakarja.

«Ne morem povedati, gospod,» je odgovoril natakar, «bojim se, da je že prenapolnjeno — bom vprašal, gospod.»

Šel je, a se takoj vrnil, da bi izvedel, ali so gospodje «Modri.»

Ker se Pickwickovci niso osebno zanimali ne za tega, ne za onega kandidata, ni bilo lahko odgovoriti na vprašanje. Gospod Pickwick se je v tej zadregi spomnil na svojega novega prijatelja, gospoda Perkerja.

«Ali poznate gospoda, po imenu Perker?» je vprašal.

«I seveda, gospod, saj je agitator spoštovanega gosopda Samuela Slumkeya.»

«On je moder, kaj ne?»

«Seveda, gospod.»

«Potem smo mi tudi modri,» je rekel gospod Pickwick; toda ko je opazil, da se je pri tej izjavi pokazalo neko nezaupanje na natakarjevem obrazu, mu je dal svojo vizitko, češ naj jo odda takoj gospodu Perkerju, ako stanuje v gostilni. Natakar je odšel, se vrnil čez nekaj trenutkov, prosil gospoda Pickwicka, da bi šel z njim, ter ga je peljal v veliko sobo v prvem nadstropju, kjer je sedel gospod Perker pri dolgi, s knjigami in papirji obloženi mizi.

«Ah — oh, moj dragi gospod,» mu je klical mali mož naproti; «zelo me veseli, da vas vidim, moj dragi gospod. Prosim, sedite. Torej ste izvršili svoj načrt; prišli ste sem, da se udeležite volitve — kaj ne?»

Gospod Pickwick je potrdil.

«Hud boj, moj dragi gospod,» je rekel mali mož.

«Neskončno me veseli, da to slišim,» je dejal gospod Pickwick ter si mel roke; «kajti ničesar ne vidim rajši kot krepak patriotizem, naj ga vidim na katerikoli strani. Boj je torej hud, pravite?»

«Seveda, seveda,» je odgovoril mali mož, «zelo hud. Zasegli smo vse gostilne za brezplačno pogostitev naših ljudi, nasprotnikom pa smo prepustili samo pivotoče — mojstrska taktična poteza, moj dragi gospod, ne?» — in mali mož se je blagoslovljeno smehljal ter vzel ščepec njuhalnega tobaka.

«Kakšen bo najbrže rezultat boja?» je vprašal gospod Pickwick.

«Izid je že zelo dvomljiv, moj ljubi gospod; še zelo dvomljiv doslej,» je odgovoril mali mož. «Fizkinovi komisarji imajo tri intrideset volivcev zaprtih v kolnici pri Belem jelenu.»

«V kolnici?» je vzkliknil gospod Pickwick začuden nad to drugo taktično potezo.

«Tam jih držijo, dokler jih ne bodo potrebovali,» je nadaljeval gospod Perker, «in posledica tega je, kakor vidite, da ne moremo do njih; in tudi ko bi mogli, bi nam nič ne koristilo, ker so jih nalašč upijanili in skrbijo za to, da se ne bodo iztreznili. Sposoben človek, tale Fizkinov agitator — zelo sposoben človek.»

Gospod Pickwick je strmel malemu možu v oči, rekel pa ni nič.

«Vendar pa imamo precej upanja,» je nadaljeval Perker, njegov glas se je znižal skoraj do šepeta. «Tu smo imeli sinoč majhno čajanko — petinštirideset dam, moj dragi gospod, in ko so odhajale, smo podarili vsaki zelen sončnik.»

«Sončnik?» je vprašal gospod Pickwick.

«Da, da, moj dragi gospod. Petinštirideset zelenih sončnikov po sedem šilingov. Vse ženske ljubijo parado — efekt sončnikov je izredno velik. S tem so nam pridobile vse svoje može in polovico svojih bratov; — nogavice, flanela itd. — to ni nič v primeri s sončniki: Moja ideja, moj dragi gospod, docela sama moja ideja. Naj bo sonce, naj dežuje ali sneži, ne morete iti dvanajst korakov po mestu, ne da bi srečali pod ducata zelenih sončnikov.»

(Nadaljevanje sledi)

Glavni urednik BRANKO BABIC. — Odg. urednik STANISLAV RENKO. — UREDNISTVO: ULICA MONTECCHI št. 6, III nad. — Telefon štev. 93-808 in 94-638. — Poštni predal 502. — UPRAVA: ULICA SV. FRANCISKA št. 20. — Telefonska št. 73-38 — OGLASI: od 8.30 - 12 in od 15 - 18 — Tel. 73-38 — Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca: trgovski 60, finančno-upravni 100, osmrtnice 90 lir. — Za FLRJ: za vsak mm širine 1 stolpca za vse vrste oglasov po 10 din — Tiska Tiskarski zavod ZTT. — Podruž.: Gorica, Ul. S. Pellico 1-II., Tel 11-32. — Rokopisi se ne vračajo.

NAROČNINA: Cona A: mesečna 350, četrtletna 900 polletna 1700, celoletna 3200 lir. Fed. ljud. repub. Jugoslavija: izvod 10, mesečno 210 din. — Poštni tekoči račun za STO - ZVU: Založništvo tržaškega tiska, Trst 11.5374. — Za Jugoslavijo: Agencija demokratičnega inozemskega tiska Ljubljana Tyrševa 34 - tel. 2009 tekoči račun pri Komunalni banki v Ljubljani 6-1-90332-7 — Izdaja Založništvo tržaškega tiska D.Z.O.Z. - TRST.